

2025, 14 (3), 1323-1354 | Araştırma Makalesi

SWOT Analizi Yöntemiyle Kamu Kurumlarında Yürütülen Arşiv Hizmetlerinin Sürekliliğinin İncelenmesi

Yasin Şeşen ¹

Öz

Türkiye'de arşiv hizmetleri, hukuki altyapının desteği ile öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (DAB) bünyesinde düzenli şekilde gerçekleştirilmekte olup diğer kamu kurumları ile de ortak bir eşgüdüm içerisinde ülke genelinde sürdürülmektedir. Genel olarak arşiv hizmetlerinin sürdürülmesi kamu kurumlarının kendi organizasyon yapıları içerisinde devam ettirilmektedir. Bunun yanında arşiv hizmetlerinin sürdürülmesi faaliyetlerinde kullanıcılara arşiv materyalinin sürekli ve verimli şekillerde sağlanması ile yürütülen arşiv hizmetlerinin belirli kurallarla devam ettirilmesi konusunda bazı problemler bulunmaktadır. Örneğin öncelikle 1923-1928 yılları arasında (Harf Devrimine kadar) üretilmiş Osmanlıca arşiv belgelerinin, Osmanlı Arşivi, Cumhuriyet Arşivi ve/veya herhangi bir kurumun arşivinde değerlendirilmesi gerektiği belirlenmelidir. Daha sonra bu arşiv belgelerinin hangi teknik şartlar altında ve nasıl değerlendirilmesi gerektiği gibi birtakım sorunlar da çözümlenmelidir. Arşiv hizmetlerini zorlaştıran durumların düzeltilmesi ve kamu kurumlarının arşiv hizmetlerinin geliştirilebilmesi için stratejik çalışmalar ve değişimler yapılmalıdır. Bu çalışmada, mevcut mevzuat incelenerek arşiv hizmetlerinin ayrıntılı analizleri yapılmıştır. Bu analizler sonucunda arşiv hizmetlerinin güçlü ve zayıf yönleri ile geleceğe yönelik fırsat ve tehditlerin ele alındığı SWOT analizi oluşturulmuştur. Çalışmanın metodolojisi olarak, nitel veri analizi yöntemleri içerisinde sıkça kullanılan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki arşivler üzerinde araştırma yapan araştırmacıların ve farklı kurumlarda görev yapan akademisyenlerin arşiv koleksiyonları üzerinde sürdürdükleri arşiv hizmetlerini SWOT analizi çerçevesinde analiz ederek, bu hizmetlerin daha etkin ve verimli bir biçimde yürütülebilmesi için öneriler geliştirmektir. Çalışmanın sonucu olarak, arşiv hizmetlerinde yapay zekâ uygulamalarının kullanımının güncel koşullara uygun olarak geliştirilerek belge döngüsünün iyileştirilmesine acil ihtiyaç bulunduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak arşiv hizmetlerinin sürdürülebilirliğine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Çalışma, arşiv hizmetlerinin ülkemizde geliştirilebilmesi için geleceğe yönelik rehber bir kaynak olabileme potansiyeli taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arşiv Hizmetleri, Süreklilik, Kamu Kurumları, SWOT Analizi, Türkiye

Şeşen, Y. (2025). SWOT Analizi Yöntemiyle Kamu Kurumlarında Yürütülen Arşiv Hizmetlerinin Sürekliliğinin İncelenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 14(3), 1323-1354.
<https://doi.org/10.15869/itobiad.1595108>

Geliş Tarihi	02.12.2024
Kabul Tarihi	06.07.2025
Yayın Tarihi	30.09.2025
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makedir.	

¹ Dr. Öğr. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Rektörlük, Niğde, Türkiye, ysesen11@gmail.com, ORCID: 000-0001-6896-0567

2025, 14 (3), 1323-1354 | Research Article

Examining the Continuity of Archive Services Carried out in Public Institutions Using SWOT Analysis Method

Yasin Şeşen ¹

Abstract

Archive services in Türkiye are carried out regularly, primarily within the State Archives Directorate of the Presidency of the Republic of Turkey (DAB) with the support of the legal infrastructure, and are also carried out throughout the country in joint coordination with other public institutions. In general, the maintenance of archive services is carried out within the own organizational structures of public institutions. In addition, there are some problematic aspects regarding the maintenance of archive services activities, the continuous and efficient provision of archive material to users, and the continuation of archive services carried out with certain rules. For example, first of all, it should be determined that the Ottoman Language archive documents produced between dec. 1923 and 1928 (until the Letter Revolution) should be evaluated in the Ottoman Archive, the Republican Archive and/or the archive of any institution. Later, some problems should be solved, such as under what technical conditions and how these archival documents should be evaluated. Strategic studies and changes should be carried out in order to correct the situations that make archive services difficult and to improve the archive services of public institutions. In this study, detailed analyses of archive services were made by examining the current legislation. As a result of these analyses, a SWOT analysis was created in which the strengths and weaknesses of archive services, as well as opportunities and threats for the future were addressed. As the methodology of the study, descriptive analysis method, which is frequently used in qualitative data analysis methods, was used. The main purpose of the study is to analyze the archive services provided by researchers conducting research on archives in Turkey and academics working in different institutions on archive collections within the framework of SWOT analysis and develop recommendations for the more effective and efficient execution of these services. As a result of the study, it was concluded that there is an urgent need to improve the document cycle by developing the use of artificial intelligence applications in archive services in accordance with current conditions. Based on the findings obtained, suggestions were made for the sustainability of archive services. The study has the potential to be a guiding source for the future so that archive services can be developed in our country.

Keywords: Archive Services, Continuity, Public Institutions, SWOT Analysis, Türkiye

Şeşen, Y. (2025). Examining the Continuity of Archive Services Carried Out in Public Institutions Using SWOT Analysis Method. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 14(3), 1323-1354. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1595108>

Date of Submission	02.12.2024
Date of Acceptance	06.07.2025
Date of Publication	30.09.2025
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Dr. Lecturer, Nigde Omer Halisdemir University, Rectorate, Nigde, Türkiye, ysesen11@gmail.com, ORCID: 000-0001-6896-0567

Giriş

Arşiv kurma, arşiv belgesi toplama, arşivleme felsefesinin insan yaşamına yerleşmesi, arşiv kurumlarının oluşturulması ve arşivleme biliminin geçmişi Antik Çağlar'a kadar uzanmaktadır. Arşivler, Antik Çağlar'dan itibaren toplumların hafızalarının saklandığı önemli mekanlar olmuşlardır. "Hattuşaş (Boğazköy-Yozgat)'da yapılan kazılarda M.Ö. 2000-1800 yıllarında Hititlerin resmi anlaşmaları, kanunları ve birçok resmi vesikaları tabletler halinde sakladıkları ve arşivledikleri görülmüştür" (Kütükoğlu, 1994, s. 15). "Yine, 1800'lü yıllarda Irak'ta İngiliz Arkeolog Austin Henri Layard tarafından keşfedilen ve tam bir arşiv belgesi şeklinde olan Sümer tabletleri de önemli arşiv belgeleridir" (Vural, 2018). Arşiv belgelerinin geçmişten günümüze uzanması, arşiv kaynaklarının çok değerli hazineler olduklarını göstermektedir.

Arşivler, onları kullanan mevcut ve/veya potansiyel kullanıcılarıyla birlikte bir bütün halindedirler. Arşivler hem devlete ait kurumsal hafızayı hem de kişisel hafızaları bir arada tutabilme potansiyeli taşıyan önemli kurumsal yapılardır. Arşivlerin bu derece eski ve köklü bir tarihe sahip olması, arşivlerin değerli belgeler topluluğu olduklarının en yegâne kanıtı durumundadır. Arşivler, geçmiş ve gelecek arasında köprü görevi görmektedirler.

Arşivlerin genel tanımı konusunda farklı bilim adamlarının görüşleri ele alınabilir. Arşivler, kurumların gördükleri hizmetler veya işlemler sonucu toplanmış belgelerdir (Alıklıç, 1998, s. 163). Arşivler, resmi bilgi kaynaklarının hizmete sunulduğu mekanlar olup mesleki ilke ve standartlara uygun biçimde arşiv değeri taşıyan tüm resmi-özel belgeleri koruma ve hizmete sunma sorumluluğunu taşımaktadırlar (Rukancı ve Anameriç, 2009, s. 163; Rukancı vd., 2021, s. 2).

Arşivlerin ülkemizde belirli kurallar gereği en yüksek oranda toplandığı kurum DAB'dır. "DAB'ın temeli, 1845 yılında Osmanlı İmparatorluğu döneminde Enderun'daki tarihi vesika ve defterlerin tasnif edilmesi ve düzenlenmesiyle atılmıştır. 1846'da Hazine-i Evrak Nezareti kurulmuş ve 1984 yılında Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün oluşturulmasıyla tam olarak arşiv modern görünümünü kazanmıştır" (Devlet Arşivleri Başkanlığı Tarihçe, 2025). Bu kurumun arşivleme hizmetlerinin hukuki yönünü destekleyebilmek amacıyla Türkiye'de önemli bir arşiv yönetmeliği olan Arşiv Hizmetleri Yönetmeliği 07.07.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2018 yılında devletin yeni hükümet sistemine uygun olarak bu kurum, 703 sayılı Kanunla kapatılmıştır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine bağlı olarak 16 Temmuz 2018 tarihli 11 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile DAB kurulmuştur. DAB'ın teşkilat yapısı kısa sürede düzenlenmiştir. DAB'a, genel bütçeye tabi kamu sektöründeki faaliyetlerin, belge yönetiminin ve arşiv hizmetlerinin düzenlenmesi görevi verilmiştir. Devlet Arşiv Hizmetleri Yönetmeliği 18 Ekim 2019 tarihinde yeni devlet sistemine uygun olarak güncellenmiştir. 2 Ekim 2021 tarihinde yayımlanan Arşivlerden Yararlanma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik en son yayımlanan arşiv mevzuatıdır. Bu mevzuata uygun olarak günümüzde farklı devlet kurumlarının kurumsal arşivlerinde sunulan arşiv hizmetleri bu çalışmada detaylı olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucuna uygun olarak çalışma sonunda birtakım öneriler de ortaya koyulmuştur.

DAB genel bütçeye tabi olmak üzere, kamu sektöründeki faaliyetler, belge yönetimi ve arşiv hizmetlerinin düzenlenmesinden sorumludur. DAB, kuruluş amacı ve üstlendiği hizmetler gereğince mevcut mevzuat çerçevesinde kendisine tanınan arşiv hizmetlerini

devam ettirmektedir. Türkiye’de arşiv hizmeti veren kurumlar (tüm devlet kurumları) DAB’ın arşiv kurumu olarak tanımladığı kurum ve kuruluşlardır. Bu kurum ve kuruluşlar yükümlü statüsünde olup, ellerindeki arşiv belgesini/materyalini mevzuatta belirtilen süreler içinde düzenleyip-koruyarak DAB’a devretmekten sorumludurlar. Tüm bu yasal düzenlemeler ülkemizde arşiv hizmetlerinin daha etkin, hızlı, insan odaklı, hukuki ve devlet kontrolünde devam edebilmesini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. İlgili kanunların hukuki açıdan incelenmesi ve hizmetlerin kanunlara uygun olarak yürütülmesi, arşiv hizmetlerinde uygulanması gereken hukuki prosedürü tam olarak ortaya koyabilir. DAB, kendi ürettiği belgeleri arşivleyen çeşitli arşiv kurumları arasındaki koordinasyonu sağlayan ve ülkenin arşiv dermesini verimli şekilde korumaya odaklanmış bir statüye sahiptir. Bu sorumluluk, her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. DAB’ın kamusal alana yönelik hizmetleri ve katkıları, arşivleri kullanan vatandaşın taleplerini karşılayabildiği ölçüde önem kazanmaktadır. DAB’da sunulan tüm hizmetler, teknolojinin gelişimi ve teknolojinin arşiv hizmetlerine olan katkılarının gelişimine paralel olarak ilerlemektedir. Aynı zamanda hizmet potansiyelinin niteliksel ve niceliksel olarak ölçülebilmesi için hizmetlerin etik ve hukuki düzeyde de incelenebilmesi gerekmektedir. Bu amaçla mevcut mevzuata sürekli uyum sağlayarak ve dönem dönem teknolojik gelişmelere uygun yeni mevzuat geliştirilerek bazı durumlarda gönüllülük esasına dayanan, bazı durumlarda ise mesleki yükümlülükleri kapsayan arşiv hizmetleri sürdürülmeli ve zaman içerisinde güncel ilerlemelere uygun olarak mevzuat içeriği de geliştirilmelidir.

Yukarıda ifade edilenlere paralel olarak çalışmanın üzerinde durduğu nokta; güncel mevzuata uygun olarak farklı devlet kurumlarının kurumsal arşivlerinde doğrudan sürdürülen arşiv hizmetlerinin günümüzde hangi içerikler ve uygulamalar ile devam ettirildiğinin görülebilmesi ve gelecekte geliştirilmesi gereken yönlerin neler olduğunun saptanabilmesidir.

Çalışmanın ulaşmak istediği nokta; güncel mevzuatta ortaya koyulan arşiv hizmetlerinin genel bir analizinin yapılması sonucunda, devlet kurumlarının yürütmekle mükellef oldukları ve yıllar içerisinde uygulama süreçlerinde üzerinde durdukları arşiv hizmetlerinin güçlü ve zayıf yönleri ile gelecekteki fırsat ve tehditlerin (SWOT analizi) ortaya konularak detaylıca analiz edilebilmesidir. Bu doğrultuda ilgili yönetmelikte bulunan ve devam ettirilen arşiv hizmetlerinin incelenerek eksik ve zayıf yönlerinin hangi yöntemlerle düzeltilebileceği ile gelecekte hangi açılardan yeniliklerin kurumlara kazandırılması noktasında hayata geçirilmesi gereken noktalarda belirlenmiştir. Olası sorunları ortaya çıkmadan önce öngörebilmek ve gerektiğinde bu sorunların temel altyapısına doğrudan müdahale ederek önlemler almak oldukça önemlidir. Yapılacak her türlü çalışma, arşiv kullanıcılarının arşivlerden daha verimli yararlanabilmesini sağlamaya yöneliktir. Arşivlerin içeriklerinin ve arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi, arşivlerden yararlanan araştırmacıların da daha istekli şekilde arşivlerden faydalanabilmelerine ve arşivlerin zamanın teknolojik gelişmelerine uygun olarak ilerleyebilmesine de yardımcı olacaktır.

Çalışmanın temel araştırma sorusu şudur; “Türkiye’de arşivlerin sürdürülebilir hizmetler sunması, dijital dünyaya uyum sağlaması ve arşiv hizmetlerinin sürekliliği konusunda eksiklikler nelerdir ve bu eksiklikler nasıl çözümlenmelidir?”

Bu bilgiler ışığında çalışmanın temel amacı; Türkiye’deki arşiv hizmetlerinin dijital

dünyaya uyum sağlayıp-sağlamadığının ve devamlılığının hangi seviyede olduğunun incelenmesidir. Böylece, Türkiye'deki arşivler üzerinde araştırma yapmaya devam eden (bağımsız araştırmacılar dahil) farklı kurumlardaki araştırmacıların, devlet kurumları ve DAB'ın arşiv dermesi üzerinde sürdürdükleri akademik/teknik çalışmalardan elde ettikleri/edebilecekleri verimliliği geliştirebilmek de mümkün olabilecektir. Bu bakımdan çalışmanın literatüre katkı sağlaması açısından özgün ve önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında bu çalışma aracılığıyla, mevzuat konusunda gelecekte ortaya çıkabilecek tüm problemleri durumların hangi planlama unsurlarının geliştirilmesiyle önlenebileceği de belirlenebilecektir.

Bu çalışmaların desteğiyle, arşiv hizmetleri konusundaki eksiklikler giderilerek ve hizmet çeşitliliğindeki bazı problemleri yönleri geliştirilerek, hizmetlerin daha verimli şekilde sunulabilmesi de sağlanabilir. Çalışma sonucunda elde edilen verilerin ışığında Türkiye'deki devlet kurumlarında yürütülen arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi açısından yapılması gerekenler için geleceğe yönelik öneriler de ortaya konulmuştur.

1. Kavramsal Çerçeve ve Metodoloji

Sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilir hizmetlerin sürekliliği son yıllarda küreselleşen dünyada önemli ve vurgulanan bir alan haline gelmiştir. “Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin varlığının devamı için gerekli kaynakları yok etmeden mevcut neslin varlığını devam ettirebilmek olarak tanımlanabilir. Günümüzde kurumların/işletmelerin verdikleri hizmetlerde sürdürülebilirlik performansları önemli duruma gelmiştir” (Ok ve Gökteş, 2024, s. 1067). Sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması ve sürdürülebilir hizmetlerin yerine getirilebilmesi için ülkelerin yürüttükleri hizmetlerde girişimcilik anlayışı ön plana alınmaktadır (Zorkun ve Dilek, 2020, s. 68). Sürdürülebilir hizmetlerin devamlılığı son yıllarda, kurumsal verimlilik açısından çok önemli bir konu durumuna gelmiştir. Sürdürülebilirlik anlayışını önemseyen kullanıcılar ve araştırmacılar, sahip oldukları fırsatları en ekonomik, adil ve akıllı şekilde değerlendirebilen, karşılaştıkları engelleri fırsata dönüştürebilen ve maddi kazançtan daha ziyade ahlaki getirileri düşünen kişilerdir. Ahlaki getirilere önem veren kişilerin, sürdürülebilir hizmetlere katkı sağlama potansiyeli de oldukça yüksektir.

Sürdürülebilirlik aynı zamanda, organizasyonel ve sosyal değişim alanlarında kaynak tahsisine rehberlik etmektedir. Özellikle 2019 yılında tüm dünyayı olumsuz açıdan etkileyen bir salgın hastalık olarak başlayan Covid-19 pandemisi sürecinde (17.11.2019-05.05.2023) arşiv kullanıcılarının zaruri olarak fiziksel ortamlara nazaran daha fazla oranda çevrimiçi hizmetlere yönelme durumu ortaya çıkmıştır. Bu dönemde eldeki imkânlarla kullanıcılara teknolojik açıdan verimli ve daha güçlü hizmetler sunulabilmesi amaçlanmıştır. Pandeminin başlangıcından itibaren geçen yıllar içerisinde arşiv hizmetleri daha büyük oranda çevrimiçi olarak verilmeye çalışılmıştır. Bu durumun getirisi olarak günümüzde arşiv hizmetlerinin daha büyük oranda hızlı, etkin ve kullanıcıya dönük çevrimiçi olanaklarla sunulması üzerinde durulmaktadır. Yapay zekanın gelişmesi ve küreselleşmenin genişlemesine paralel olarak hizmet sektöründe inovasyon, araştırma-geliştirme (ar-ge) ve çevrimiçi olanakların birçoğu da gelişme göstermekte ve yapay zeka önem kazanmaktadır (Dilek, 2016, s. 88).

Arşiv hizmetleri, tarihsel belgelerin, kayıtların ve verilerin toplanması, korunması, düzenlenmesi ve erişime sunulması süreçlerini içeren hizmetlerdir. Bu hizmetler, bireylerin, araştırmacıların ve kurumların geçmişe dair bilgiye ulaşabilmelerini

sağlamakta ve aynı zamanda kültürel mirasın geleceğe yönelik olarak korunabilmesine de katkıda bulunmaktadır. Bu hizmetler, bireylerin ve toplulukların geçmişlerini anlayabilme çabalarında önemli bir yer tutmakta ve sürdürülebilir bir geleceğin ve sürdürülebilir arşiv hizmetlerinin de temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Arşiv hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulması bilgiye erişimi artırmakla kalmamakta, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağların da toplum içerisinde güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanında kültürel mirasın korunması, kültürel kaynakların araştırılma imkanlarının fiziki olarak geliştirilmesi ve hukuki desteğin de artışının sağlanmasına ön ayak olmaktadır. Arşiv hizmetinin verimliliğini sağlamak için stratejik bir bakışın ortaya koyulması ve hizmetlerin iyileştirilmesi beraberinde, her sektörde sürekliliğin devamını da getirmektedir.

Arşivlerin sürdürülebilirliği (işletilmesi ve sürekliliği) üzerine uygulanan politikalar son yıllarda önemli ölçüde fiziki-teknik açıdan değişmiş ve gelişme göstermiştir. Arşivciler günümüzde teknolojinin kendilerine sunduğu destek ile daha verimli sürdürülebilir kaynakların kullanımına odaklanmaktadır (Roe, 2005, s. 9). Karanfil (2024, s. 1462)'in de ifade ettiği gibi, günümüzde sürdürülebilirlik ile ilgili ortaya koyulan akademik-teknik çalışmalar küresel anlamda çevreyi korumak ile ekonomik, ekolojik ve sosyal düzeylerde ortak bir kalkınmayı sağlamayı da amaçlamaktadır.

Kamu yararını gözeterek hareket eden arşivcilerin çalışma amaçları ve yöntemleri zaman zaman farklılıklar gösterebilir. Özel arşivlere sahip arşivcilerin çalışma usulleri kendi seçeneklerine ve stillerine göre şekil almaktadır. Kurumsal arşivlerde ise durum farklıdır. Kurumsal arşivlerde görev yapan arşivcilerin yöntemleri, mevzuata uygun düzenli tasnif edilmiş bir arşiv oluşturmak ve arşivlerin uzun süre varlığını sürdürmesini sağlamak üzerinedir. Bu durum yasal zorunluluktur (Anameriç, 2019, s. 16). Arşiv hizmetlerinin temelinde arşivlerin maksimum seviyede verimli şekilde kullanılması ve arşivler üzerinde gerçekleştirilen araştırma ve geliştirme hizmetlerinin kesintisiz sürdürülmesi bulunmaktadır. Arşiv hizmetlerinin hayata geçirilebilmesi beraberinde toplumun içindeki bilgi uçurumunu da yok edebilecek potansiyeli taşımaktadır.

Zaman içerisinde arşiv hizmetlerinin takip edilme sistemleri de değişime uğramıştır. DAB, arşiv düzenleme hizmetlerini yeni teşkilat yapısı içerisinde daha ciddi ve koordineli bir biçimde uygulamaktadır. “Araştırmaya açılan arşivlere tek bir merkezden erişim sağlanması amacıyla kurulan bilişim ağı olarak ifade edilen Devlet Arşiv Ağı ve Devlet Arşiv Veri Merkezi önem kazanmıştır” (Anameriç, 2019, s. 23-24). Kurulan bu yeni merkezi sistem ile Devlet Arşiv Veri Merkezi projesi hayata geçirilmiştir. Bu merkezin devamlılığının ülkemizdeki arşivciliğe de önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tüm bu gelişmeler doğrultusunda ülkemizdeki devlet kurumlarında sürdürülen arşiv hizmetlerinin bütün unsurlarıyla ele alınması önem arz etmektedir. Bu çalışmanın yapılabilmesi için de ilgili güncel mevzuat destekleyici olacaktır. Güncel mevzuatın olumlu/olumsuz yönlerinin analiz edilmesi, SWOT analizinin yapılabilmesi ve gerekli noktalarda farklı örnekler ile de desteklenen fikirlerin ortaya koyulabilmesi çalışmanın akışı ve ulaşmak istediği hedefe verimli şekilde ulaşılabilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca kurum içi araştırma hizmetlerini güçlendirebilmek amacıyla bir kurumun iç ve dış yapısının etkin ve objektif olarak ölçülebileceği SWOT Analizi ile ölçümlenmesi gelecekte ortaya çıkabilecek farklı ölçüm tekniklerinin de geliştirilmesini sağlayabilecektir. Olası sorunları ortaya çıkmadan önce öngörebilmek ve gerektiğinde bu

sorunların temel altyapısına doğrudan müdahale ederek önlem almak oldukça önemlidir.

Çalışmanın metodolojisi olarak, nitel veri analizi yöntemleri içerisinde sıkça kullanılan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma ülkemizde sürdürülen arşiv hizmetlerinin güçlü ve zayıf yönleri ile geleceğe yönelik fırsat ve tehditlerin ele alındığı SWOT analizi yöntemi ile de geliştirilmiştir.

2. Literatür Taraması

2.1. Arşivlerde Araştırma Yapabilme Hakkı

Arşivlerde araştırma hakkı, “arşivlerde tasnif edilmiş ve son işlem tarihi üzerinden en az otuz yıl geçmiş arşiv materyali üzerinde, Türk ve/veya yabancı uyruklu vatandaşların araştırma yapabilmesi hakkının bulunması ve bu tür işlemlerde belirli kaidelerin geçerli olması durumudur” (Arşivlerde Araştırma Esasları, 2025).

Arşivlerin daha verimli kullanılabilmesi belirli yasal mevzuat ile sağlanmaktadır. Bu yasal mevzuatın uygulanması, değişimi, güncellenmesi ile ilgili kıstaslar kurumun kendisi ve/veya yasa koyucu üst kurumların inisiyatifindedir. Tüm kurumlar bu açıdan, DAB’ın belirlediği kurallara uymakla yükümlüdürler. Arşiv hizmetlerinin verimli şekillerde verildiği arşiv kurumlarından daha fazla sayıda araştırmacı yararlanabilecek ve kaliteli bilgi yayımının hızlanması da sağlanabilecektir.

2.2. Arşivlerde Verilen Hizmetler Konusunda Ortaya Koyulan Akademik Çalışmalar

Arşivlerde süreklilik, sürdürülebilirlik ve arşiv hizmetleri hakkında daha önce Türkiye’de ve Dünya’da yapılmış olan akademik çalışmalara dair genel bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır. Arşiv hizmetlerine doğrudan etki eden genel akademik literatürün incelenmesi ve analiz edilerek yorumlanması, çalışmanın daha detaylı olarak ele alınabilmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 1. Arşiv Hizmetleri Literatürü

Yazar	Eser Başlığı	Yorumlar
Kim Jeanyoung vd.	Digital service management at the NTB Provincial Library and Archives service, 2024	Jeanyoung ve diğerlerinin ele aldığı bu makalede; dijital arşiv hizmetlerinin sürdürülebilirliği için Uluslararası Endonezya Kütüphane ve Arşivinde (NTB) yürütülen hizmetlerin yönetimi ele alınmaktadır. Arşivlerin verimli şekilde takip edilebildiği NTB’de, dikkatli ve ölçülebilir program planlaması yoluyla mevcut hizmetlerin iyileştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu araştırmanın sonucunda NTB’de arşiv hizmetlerinin planlama, organizasyon ve uygulamadan başlayarak gelişimi mükemmel bir durumdadır ve arşiv koleksiyonlarının yenilenmesi ve arşiv kullanıcılarının işini kolaylaştırmak için yeterli altyapıyı karşılamak için bütçe her yıl geliştirilmektedir. NTB’de sürdürülen arşiv hizmetlerinde mevcut dijital hizmetlerin kalitesi, kurum tarafından sağlanan mükemmel hizmetlerle güvence altına alınmıştır. Kurum, halkın dijital kaynaklara her

		yerden ve her zaman erişebilmesini sağlamak için dijitalleşme çalışmalarına devam etmektedir. Ancak mevcut hizmetlerin kalitesinin artırılması için daha fazla altyapı unsurunun ele alınması da önemlidir.
Emel Sesigür	Devlet Arşivlerinde araştırma hizmetlerinin yapılandırılması, 2023	Sesigür'ün doktora tezinden çıkarılabilecek yorumlar ele alındığında, teknolojik yeniliklere bağlı olarak arşiv iş süreçlerinde gelişmeler ön plana gelmiştir. Arşivcilik mevzuat ve düzenlemelerinde, standartlarında ve arşiv hizmetlerinin geliştirilmesine bağlı olarak yeni düzenlemeler ortaya konulmaya başlanmıştır. Kurumun, başvuran herkese kapısının açık olduğu, yerli-yabancı araştırmacıların resmi tatiller dışında her gün araştırma yapabildiği görülmektedir. Araştırma için üyelik başvurusunda bulunan kanuni engeli olmayan herkese izin verilmektedir. Bunun yanında araştırmacı tarafından verilen bilgilerde eksiklik varsa, kısıtlamalar yapılmaktadır. Bu durum da arşivlerin korunması açısından önemlidir. Tüm bunların yanında arşiv hizmetleri açısından bazı olumsuz durumlar da görülebilmektedir. Örneğin belgelerin kullanımı konusunda yazılı bir rehber bulunmamaktadır. Ayrıca kurumda danışma hizmeti çevrimiçi ve interaktif olarak verilememektedir. Tüm bu imkânların yanında; BETSİS (Betsis Sistemi, 2024) sisteminin geliştirilmesiyle birlikte uzaktan erişimle belge talebinde bulunulması ve belgelere çevrimiçi erişim imkânı gelişme göstermektedir. Tüm bunların yanında DAB yönetimi ve personeli, kurumun yeni çehresi gereği, araştırmacıların da araştırma-geliştirme sürecine katılmasının yararlı olduğunu kabul etmektedirler. Böylece araştırmacıların beklentilerinin belirlenmesi açısından daha yararlı faaliyetler yürütülebilecektir.
Turgay Kır ve Bahadır Kır	Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ve Yükseköğretim Kurumlarının arşiv mevzuatının değerlendirilmesi, 2022	Kır ve Kır'ın üzerinde durdukları gibi; Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik kapsamına giren yüksek öğretim kurumlarının kendi arşiv yönetmeliklerini uygulamaları konusunda üzerlerine düşen yükümlülükler uymamaları neticesinde bir yaptırımla karşılaşmadıkları görülmektedir. Bu olumsuz durumların gelişmesi kurumların arşivlerinin zarar görmesine neden olmuştur. Uzun yıllar geçmesine rağmen mevzuatın geliştirilmemesi ve var olan hükümlerin de doğru bir şekilde uygulanmaması, arşivlerin gözardı edilmesine neden olmuş ve cezai

İbrahim Baş	Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de arşivlerin oluşumu ve Türk arşivlerinde araştırma hizmetleri, 2019	yaptırımların olmaması arşivlerin yok olmasına sebebiyet vermiştir. DAB tarafınca düzenli denetimlerin yapılması ve kurumlara arşiv hizmetleri konusunda düzenli eğitimler verilmesi sorunların çözümüne yardımcı olabilecektir. Baş'ın üzerinde özellikle durduğu gibi; Türkiye'de arşiv hizmeti verebilecek yirmiden fazla merkezi bağımsız arşiv idaresinin var olması, ortak bir merkezi arşiv idaresinin koordine edilebilmesini bazı yönlerden engellemektedir. Tüm arşiv kurumlarını kapsayan bir üst yapı oluşturulmaması, çok başlı bir sistemin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çok başlı bir sistemin varlığı bu açıdan ciddi bir sıkıntıdır. Tüm bunların yanında arşivcilerin ellerindeki arşiv materyalini iyi bir şekilde korudukları ama hizmete sunma konusunda isteksiz şekilde davrandıkları görülmektedir. Bu gibi sıkıntılı durumların ivedilikle düzeltilmesinde fayda bulunmaktadır. Arşivlerde hizmetlerin geliştirilmesi için, arşivcilerin de motivasyonunun geliştirilmeye ihtiyacı bulunmaktadır.
Fatih Rukancı	Devlet Arşivlerinde tanıtım ve eğitim faaliyetleri, 2019	Rukancı'nın belirttiği gibi; DAB'da eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin günümüz koşullarında daha çok elektronik altyapıyla takip edilmesinin olumlu sonuçları bulunmaktadır. Devlet Arşivlerindeki eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin aynı zamanda arşiv hizmetlerinin gelişmesine de doğrudan etki ettiği görülmektedir. Devlet Arşivlerinde ulusal ve uluslararası camiada önemli bilgiler içeren belgeler bulunmaktadır. DAB yayımlarının etkin tanıtımının yapılması sayesinde, arşiv kaynaklı araştırmaların gelişmesi ile belge erişim araçlarının sayısında artış da olacaktır. Dünyada önde gelen arşiv kurumlarından olan Almanya Federal Arşivi, İngiltere Ulusal Arşivi, Amerika Birleşik Devletleri Federal Arşivi vb. arşivlerin özellikleri ve yürütmekte oldukları arşiv hizmetleri güncel olarak izlendiğinde; Türkiye ulusal arşivlerine de değerli katkıların kazandırılacağı görülecektir. Sonuç olarak DAB'da arşiv hizmetlerinin verimli şekilde geliştirilmesiyle birlikte, arşivden daha verimli faydalanmanın etkili bir tanıtımla daha üst düzeye çıkabildiği görülebilecektir. DAB'ın tanıtım faaliyetleri ve eğitime katkı uygulamalarının gözden geçirilmesiyle birlikte gelecekte

Kübra Ayık	Arşivlerin tanıtımsal pazarlama çalışmalarında web ve sosyal medya araçlarının kullanılması: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı örneği, 2019	hazırlanacak tüm stratejik planların bu doğrultuda geliştirilmesinde fayda bulunmaktadır. Ayık'a göre; arşiv kurumları ellerindeki potansiyeli web ve sosyal medya araçlarıyla halka daha kolay duyurabilirler. Arşiv kurumlarının barındırdıkları içeriklerini, kendi vizyonları ve misyonları çerçevesinde hedef kitlelerine ulaştırabilmek için çalışmaları oldukça önemlidir. Toplumun her katmanından bütün vatandaşlara kültür hizmeti veren bir bilgi merkezi durumunda olan arşivlerin kullanıcılarına web aracılığıyla da hizmet sunabilmesi gerekmektedir. Örnek olarak, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfının 2019 yılı itibarı ile web sayfası ve içeriği çok gelişmiş durumdadır. Web sayfasının ülke genelinde diğer kamu kurumlarıyla ortak koordinasyon içinde halkla ilişkiler çalışmalarında da etkin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Sonuç olarak, gelecekte ilgili web sayfasında arşiv içeriğinin kategorilere ayrılarak sunulması kullanıcının ilgisini çekecek ve onların bu sayfayı sürekli ziyaret etmesini de sağlayacaktır.
Marc J. Ventresca ve John W.	Archival research methods, 2017	Ventresca ve Mohr'ın ele aldığı gibi arşiv hizmetleri, kuruluşlar tarafından ve kuruluşlar hakkında üretilen belgelerin ve metinsel materyalin araştırılmasını kolaylaştırmak için uygulanan faaliyetlerdir. Tarihi belgelerin detaylı incelenmesi işlemleridir. Günümüzde arşiv geliştirme yöntemleri, çağdaş kuruluşlar ile farklı bilim insanları tarafından ortaya koyulan belgelerin incelenmesinde de kullanılmaktadırlar. Çeşitli elektronik veri tabanları, e-postalar ve web sayfaları dahil olmak üzere dijital metinlerin analizinde de verimli kullanılabilmektedirler.
Miguel Escobar Varela Mohr	The archive as repertoire: Transience and sustainability in digital archives, 2016	Varela'nın vurguladığı gibi makalede; dijital arşivlerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin nasıl yürütüleceğine dair politika ve teknik öneriler ele alınmaktadır. Dijital arşivlerin sağladığı veriler ve veri madenciliği işlemlerinin kapasitesi oldukça yüksektir. Veri madenciliği tekniklerinin uygulanması arşivlerin sürdürülebilirliğin de büyük etki yaratmaktadır. Bu etki, temel alanlardan biri olan gazete arşivleri ve tarihsel araştırmaları da derinden etkilemektedir. Bu araştırma materyali çeşitlerinden olan gazete arşivleri, kayıtlarının

Burçak Şentürk	Arşivlerde araştırmacı eğitimi programları: Tasarım ve uygulama süreci, 2013	periyodikliği, bolluğu ve tekdüzeliği nedeniyle oldukça değerlidir. Yeni teknolojiler bireylerin hayatlarını incelemek, fikirlerin gelişimi ile dolaşımını izlemek açısından önemlidir. Zaman içerisinde dijital arşivlerin iç ve dış faktörlere göre konumlanmaları da değişime uğrayabilmektedir. Dijital arşivler performans çalışmaları, dijital hümanistler ve açık kaynak topluluklarının çalışmalarına önemli araçlar ve teknikler sağlayabilmektedirler. Şentürk'ün değindiği gibi; arşiv kullanıcıları ve arşiv personelinin arşiv hizmetleri eğitim programlarına dâhil edilmesi gerekmektedir. Arşiv kaynaklarının etkin kullanımı konusunda sürekli şekilde güncel gelişmelere uygun eğitim almaları önemlidir. Arşivlerin yanlış kullanımı açısından birçok problemin eğitim ile aşılabileceği düşünülmektedir. Hassas arşiv materyalinin düzenlenmesi konusunda da öncelikli adım arşivcilerin eğitilmesi olacaktır. İyi bir eğitim almış ve yaptığı işten üstün seviyede mutlu olabilen arşiv personelinin varlığı, arşiv hizmetlerinin veriminin de artışı sağlayacaktır.
----------------	--	---

Tablo 1’de detaylı şekilde incelenen örnek çalışmalar, arşiv hizmetlerinin değerlendirilebilmesini ve çalışmanın ulaşmak istediği hedefin daha verimli duruma getirilebilmesine destek olabilir. Literatür örneklerinde görülen ortak nokta, son 20 yılda gelişen elektronik olanakların ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin toplumun her alanını olduğu gibi arşiv hizmetlerinin sürdürülebilirliğini de olumlu yönden etkilemesidir. Dijital arşivlerin geliştirilmesi ve teknolojik açıdan bilgili ve iyi yetiştirilmiş arşivcilerin varlığı beraberinde iyi arşivlerin de gelişmesini sağlayacaktır. Arşivlerin fiziki ve içerik olarak gelişimi de arşiv hizmetlerinin gelişmesini sağlayabilecektir.

Bunun yanında tam olarak dijital ortamda arşiv belgelerinin sınırsızca Dünya’nın her noktasından ulaşılabilir duruma gelememesi bir açıdan da handikaplıdır. Dijital kaynakların daha hızlı ve sınırsız şekilde çevrimiçi sunulabilmesi beraberinde araştırmacıların araştırma-geliştirme sürecine katılmasına katkı sağlayabilecek ve dijital ortamların da gelişimini beraberinde getirecektir. Araştırmacıların beklentilerinin bir çoğuna erişebilme olasılığının geliştirilmesi önemlidir.

Arşiv hizmetlerinin sürdürülmesi ve kullanıcılara talep ettikleri ile ihtiyaçları olduğu arşiv belgelerinin sunulması konusunda organizasyonlar riske girmemekte ve yalnızca Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yapmaları gereken rutin hizmetleri yerine getirmektedirler. Bunun yanında özellikle yerel yönetim kuruluşları olan belediyeler, üniversiteler ve çeşitli yüksek öğretim kurumlarının mevcut arşiv yönetmeliklerini uygulamaları konusunda üzerlerine düşen çeşitli yükümlülüklerle uyup/uyumamaları konusunda özgür oldukları ve her hangi bir yaptırımla

karşılaşmadıkları da görülmektedir. DAB kurulana ve denetime geçene kadar bu kurumların bir cezai işlem geçirmediği bilinmektedir. Bu olumsuz durumların gelişmesi kurumların arşivlerinin yıllar içerisinde zarar görmesine neden olmuştur. Bu sorunun en yegane çözümü, DAB tarafınca düzenli denetimlerin yapılması ve kurumlara arşiv hizmetleri konusunda düzenli eğitimler verilmesidir.

İletişim teknolojileri günümüzde, bilgi, fikir, düşünce yapısının geliştirilmesi açısından insan yaşamını doğrudan etkilemektedir (Ertürk ve Şeşen, 2017, s. 63). Dijital kültürün genişleyen etkisi göz önünde bulundurulduğunda, internet ve iletişim teknolojilerinin yalnızca günlük yaşamda değil, aynı zamanda akademik alandaki dinamikleri de yakından etkilediği görülmektedir (Yayla, 2024, s. 4). İnsanların günümüzde ulaştığı bilgi ve teknolojik ilerlemeler gerçek dünyanın kapılarını sanal dünyaya da açmıştır (Yiğitoğlu, 2022, s. 7).

Son yıllarda tüm Dünya’da bilişim sektörü, bilgi teknolojileri, bilgi teknolojilerine bağlı şekilde insanların günlük yaşamlarında kullandıkları teknolojik aletler, bilgiye bakış açısı, bilgi hizmetlerinin sunumu, bilgi pazarlama ve bilgi politikaları çok hızlı ilerlemeler kat etmiş ve insan yaşamını da beraberinde geliştirmiş ve değiştirmiştir. Bilişim sektörünün hızlı ilerlemesine bağlı olarak geliştirilen teknolojiler ve teknolojik araçlar, insanoğlunun evriminde atılmış en önemli adımlardan biri durumundadır. Bilişim teknolojilerinin gelişimi süreçleri, geçmişte yazının icadı, kâğıdın kullanılmaya başlanması ve devingen harfli basım tekniklerinin yaygınlaşması vb. gelişmeler, o dönemlerin önemli buluşlar ile aynı değerde görülmektedir. Bilgisayar ve internet teknolojilerinin günümüzde eriştiği etki zincirinin genişlemesi, bilişim dünyasının da olumlu etkilenmesini beraberinde getirmektedir.

Bilişim teknolojilerinin ilerlemesinden olumlu yönlerden etkilenen en önemli alanlardan birisi, arşivlerdir. Arşivleri yöneten arşiv yöneticilerinin teknolojiye yönelik tutumlarının ölçülebilmesi, bu tutumların bilgiye erişim süreçlerine ve bireylerin yaşam boyu öğrenme ihtiyaçlarına etkisi de önemlidir. Arşivlerin yönetim süreçlerinde teknolojinin nasıl entegre edildiği ve bu entegrasyonun eğitim ve öğrenme üzerindeki uzun vadeli etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda verimli araştırma soruları belirlenip, yöneticilerin teknolojiye karşı tutumlarının nasıl şekillendiği, teknolojik gelişmelere nasıl adapte oldukları veya yaşam boyu öğrenme bağlamında hangi araçları kullandıkları detaylıca analiz edilmelidir. Bu türden tutumların ölçümlenebilmesi için dikkate alınması gereken bazı anahtar noktalar şunlar olabilir:

- **Bilgi Teknolojilerinin Rolü:** Arşiv merkezlerinde kullanılan teknoloji, bilgiye erişimin hızını, doğruluğunu ve verimliliğini etkiler. Yönetici bakış açıları, bu teknolojilerin ne kadar etkili kullanıldığını belirleyebilmektedir.
- **Bilgi Erişim:** Bilgiye erişim arşivlerde bulunan dijital kaynaklar ile çevrimiçi platformların yardımıyla bilgiye ulaşma anlamına gelmektedir. Yönetici tutumları, bu erişimin nasıl kolaylaştırılacağını veya engelleneceğini belirleyebilir.
- **Yaşam Boyu Öğrenme:** Teknolojik araçlar, bireylerin eğitimlerini sürekli olarak güncellemeleri ve geliştirmeleri için fırsatlar sunmaktadır. Arşiv yöneticilerinin teknolojiye karşı tutumları, bu araçların nasıl bir öğrenme ortamı sunduğunu da etkileyebilmektedir.

- Yöneticilerin Bakış Açılarının İncelenmesi: Yönetici bakış açıları, teknolojinin eğitimdeki kullanımını, personelin eğitimi için teknolojiye ne kadar yatırım yapıldığını ve arşivlerin teknolojik altyapısının geliştirilmesi konularında yapılan kararları etkileyebilmektedir.

Dijital girişimcilik, dijital çağda bireylerin ve kurumların verimli ve etkili bir şekilde faaliyet göstermeleri için kritik öneme sahip kavramlardır. Bu unsurlar, toplumun dijital dönüşüm sürecinde birbirini tamamlayan ve destekleyen önemli unsurlardır.

Çeşitli iletişim yöntem ve araçları, arşiv hizmetlerinin geliştirilmesinde de kullanılabilir. Özellikle yapay zekâ, metaverse ve dijital teknolojik araçların daha yoğunlukla arşivlerde kullanılması beraberinde arşivlerin de gelişmesini sağlayacaktır. Ayrıca arşivcilerle ilgili genel literatür incelendiğinde, son yıllarda yeni arşiv teori ve yöntemlerinin geliştirildiği de görülmektedir. Yapay zeka birçok sektörde olduğu gibi arşivleme biliminde de ön plana gelmiştir ve her geçen gün yapay zekaya bağlı hizmetler gelişme göstermektedir (Akgün ve Çiçek, 2022, s. 36). Özellikle arşivlerde yapay zekâ uygulamalarından yararlanılması arşiv biliminin gelişmesi açısından oldukça önemlidir.

Yukarıda işaret edilen çalışmalarda değinildiği gibi devlet kurumları elindeki olanaklarla birlikte hem elektronik hem de fiziksel ortamda arşivcilerin gereksinim duydukları kaynakları onlara daha hızlı ve verimli biçimlerde sunabilmek için büyük bir özveriyle görev yapmaktadırlar. Bunun yanında her kurumda olduğu gibi eksiklikler ve kurumların kendilerini güncelleme ihtiyacı bulunan bazı farklı alanlar da bulunmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalarda bu eosin alanlar, konu uzmanları tarafından dile getirilmiş ve bazı çözüm önerileri de öne sürülmüştür. Genel literatürün detaylı şekilde incelenmesi, makalenin içeriğine de olumlu etki etmekte ve geleceğe yönelik akademik çalışmaların yapılabilmesine önder olmaktadır.

2.3. Türkiye’de Kamu Kurumlarında Uygulanan Arşiv Hizmetlerine Genel Bir Bakış

Türkiye’de belirli bir kurumsal arşive sahip olan tüm kamu kurumları ellerinde bulunan arşiv materyalinin kullanılması, arşivlerinden kullanıcıların yararlandırılması ve genel açıdan sunduğu arşiv hizmetlerinin devamlılığı konusunda güncel mevzuata göre hareket etmektedirler.

Kurumlar genellikle kendilerine gelen araştırma hizmeti taleplerini kendi mevzuatı ve kurumsal kimliklerine uygun olarak yorumlarlar. Araştırmacıların özellikleri, daha önce kurumlarından yararlanan araştırmacılardan aldıkları geri dönüşler ve mevcut dönemdeki konjüktüre göre hareket etmektedirler. Kamu kurumlarında arşiv belgelerinden yararlanma hakkı hem bireyler hem de araştırmacılar için gerekli ve araştırmalarının verimli sonuçlar çıkarabilmesi açısından da önemli bir süreçtir. Bu süreçten alınan her türlü olumlu geri dönüş, araştırmalarında daha verimli şekilde sonuçlanmasına katkı sağlayacaktır.

Bu süreçte hem kullanıcılar hem de arşiv kurumu tarafından dikkate alınması gereken bazı temel noktalar şunlardır:

- *Başvuru Sürecine Uygunluk:* Kamu kurumlarına ait arşiv belgelerine erişim genellikle resmi başvuru ile yapılır. İlgili kurumun web sitesinde ya da

doğrudan ofislerinde nasıl başvurulacağına dair bilgiler bulunabilir. Başvuru sırasında hangi belgelerin istendiği açıkça belirtilmektedir.

- *Erişim Hakları:* Türkiye’de 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’na uygun olarak, vatandaşlar kamu kurumlarından bilgi edinebilirler. Ancak bazı belgeler gizli veya özel statüde olabilir ve bu belgelerin kullanımı sınırlı olabilir.
- *Araştırma Amaçlarının Açıkça Belirtilmesi:* Arşiv belgelerinden yararlanma amacı net bir şekilde ifade edilmelidir.
- *Belgelerin İncelenmesi Konusunda Uyulması Gereken Kurallar:* Belgelere erişim sağlanması ve belgelerin nasıl inceleneceği konusunda belirli kurallara dikkat edilmelidir. Bazı kurumlar, belgelerin yalnızca belirli bir yerde incelenmesine izin verebilirler.
- *Arşiv Bilgi Sistemlerinin Dijitalleştirilmesi:* Birçok kamu kurumu, arşiv belgelerini dijitalleştirerek çevrimiçi araştırma hizmetlerine sunmaktadırlar.
- *Danışmanlık Hizmetleri:* Eğer multidisipliner bir araştırma yapılması gerekiyorsa, arşiv uzmanlarından veya tarihçilerden ücretli-ücretsiz yardım alınabilir.
- *Etik ve Yasal Sorumluluklara Uyum:* Arşiv belgeleri kullanılırken etik kurallara uymak ve yasal sorumlulukları göz önünde bulundurmak önemlidir.
- *DAB’a Belge Aktarımı:* Araştırmacılar, arşiv belgelerinden yararlanarak yayımladıkları eserlerden DAB’a bir nüsha vermelidirler.
- *Son İnceleme:* DAB’a aktarılan eserler, kurumların arşiv işlemlerini yürüten ilgili birimler tarafından kontrol edilerek genel dermeye katılmalıdır.
- *Geri Bildirim:* DAB’dan alınan arşiv hizmetleri konusunda kullanıcıların geri dönüşleri, verilen hizmetlerin verimliliğinin ölçülebilmesi açısından önemlidir.

3. SWOT Analizi

3.1. SWOT (GZFT) Analizi Tanımı ve Stratejik Yönetim Süreci

SWOT analizi; bir kurumun, işletmenin ya da projenin içsel ve dışsal durumunu değerlendirmek amacıyla kullanılan stratejik bir planlama aracıdır. SWOT, İngilizce dört kelimenin baş harflerinden oluşur:

*S - Strengths (Güçlü Yönler)

*W - Weaknesses (Zayıf Yönler)

*O - Opportunities (Fırsatlar)

*T - Threats (Tehditler)

Türkçeye çevrilmiş haliyle GZFT analizi olarak da bilinmektedir.

SWOT analizinde bu dört (4) alan hakkında şu bilgiler verilerek analizin unsurları detaylandırılabilir:

- **Güçlü Yönler;** kuruluşun diğerlerinden daha iyi yaptığı, rekabet avantajı sağlayan içsel özelliklerdir. Örneğin, güçlü kurum imajı, yetkin insan kaynağı, ileri teknoloji kullanımı vb.
- **Zayıf Yönler;** kuruluşun gelişime açık, rekabet dezavantajı yaratabilecek içsel zayıflıklarıdır. Örneğin, yetersiz finansal kaynaklar, düşük verimlilik, kurum memnuniyetsizliği vb.

- Fırsatlar; kurumun dış çevresinde ortaya çıkan ve doğru değerlendirilirse avantaj sağlayabilecek gelişmelerdir. Örneğin, yasal teşvikler, teknolojik gelişmeler vb.
- Tehditler ise; kuruluşun dış çevresinde karşılaşılabileceği olumsuz durumlar veya risklerdir. Örneğin, artan rekabet, ekonomik durgunluk, mevzuat değişiklikleri vb.

Bir kurumda, kurumun iç ve dış işleyişinin ayrıntılı olarak belirlenebilmesi ve detaylı durum değerlendirmesinin yapılabilmesi amacıyla dönem dönem stratejik incelemeler ve planlar gerçekleştirilmektedir. Bir kurumun hizmetleri üzerinde gelecek tahminlerinin daha verimli şekillerde ortaya koyulabilmesi amacıyla SWOT analizi uygulanmaktadır. SWOT (GZFT) Analizi, organizasyonun kendisi ve çevresini etkileyen faktörlerin (Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler) analizi yardımıyla sistematik olarak incelenmesidir. SWOT analizi, bir kurum/kuruluş/organizasyonun güçlü ve zayıf yönleriyle ortaya çıkabilecek fırsat ve tehditleri belirlemek için kullanılan stratejik bir tekniktir (Baraz, 2018, s. 82). SWOT analizi, stratejik planlama süreçlerinin her aşamasında kullanılır ve organizasyonların güçlü yönlerini koruyup zayıf yönlerini iyileştirmelerine, fırsatlardan yararlanmalarına ve mevcut tehditlere karşı önlemler geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

SWOT analizi, organizasyonların doğru stratejileri geliştirmeleri ve Dünya'nın değişimine adapte olabilmeleri için başvurulması gereken önemli bir uygulamadır (Özcan, 2024, s. 1587). SWOT analizi, kurumların gelişimi açısından önemli bir dönüşüm yaratma potansiyeline sahiptir. Kurumlarda geliştirilen teknolojinin güçlü yanları, zayıf yanları, fırsatları ve tehditleri detaylıca bu analiz ile incelenebilir (Calp vd., 2025, s. 74).

SWOT analizlerinin hayata geçirilmesi, kurumların mevcut durumlarının ne olduğunu, güçlü ve zayıf yönlerini anlama, fırsat ve tehditlere yönelik adımlar atılabilmesine yardımcı olmaktadır (Antony, 2012, s. 692; Sever, 2021, s. 1183). Bu kapsamda organizasyonların içsel olarak güçlü ve zayıf yönleri ile dışsal etkenlerden kuruma yarar/zarar verebilme potansiyeli taşıyan fırsatlar ve tehditlerin her biri detaylı şekillerde belirlenebilir (Çoban, 2010, s. 347). SWOT analizlerinden yararlanılarak kurumlar açısından önemli adımların atılmasında yapay zekâ tekniklerinin kullanılması insan hatalarını minimuma indirmektedir (Karatop, 2021, s. 3527). SWOT analizinin faydası olarak, geleceğe dönük stratejiler inşa ederek faaliyetler yürüten kurum ve kuruluşların tamamen bilinçli ve öngörülü olarak hizmet verdikleri görülebilecektir. SWOT analizleri stratejik olarak yönetilen kamu kurumlarının uzun vadeli hedeflerini belirlemelerine, kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmalarına ve dijital çağın dinamik gereksinimlerine uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır (Yolcu ve Ozan, 2024, s. 2296).

SWOT analizlerine uygun olarak ortaya koyulan ve bir kurumun stratejik olarak yönetilme süreci olan stratejik yönetim, bir kurumun uzun vadeli başarısını sağlamak amacıyla çevresel analizler yaparak hedefler koyması ve bu hedeflere ulaşmak için stratejiler geliştirmesini kapsamaktadır. SWOT analizi bu sürecin önemli bir parçasıdır. Stratejik yönetimde takip edilen süreçler aşağıda (Tablo 2) detaylandırılabilir.

Tablo 2. Stratejik Yönetim Süreçleri

<i>Durum Analizi (Çevresel Tarama):</i>
İç çevre analizi (kurum içi güçlü ve zayıf yönler)
Dış çevre analizi (fırsatlar ve tehditler)
<i>Stratejik Hedeflerin Belirlenmesi:</i>
Misyon ve vizyon tanımı yapılması
Ulaşılmak istenen uzun vadeli hedeflerin belirlenmesi
<i>Strateji Geliştirme:</i>
SWOT analizine dayalı olarak uygun stratejilerin seçilmesi
<i>Stratejilerin Uygulanması:</i>
Belirlenen stratejilerin kurum genelinde uygulamaya geçirilmesi
Kaynak tahsisi, organizasyonel yapı düzenlemeleri vb.
<i>Performans İzleme ve Değerlendirme:</i>
Stratejilerin başarısının ölçülmesi
Gerekli görüldüğünde düzeltici önlemlerin alınmasıdır.

SWOT analizi süreçlerini dikkatle takip eden ve süreçlerden elde edilen sonuçlara uygun hizmetler meydana getiren kurumların daha başarılı ve daha şeffaf kararlar verebilen kurumlar oldukları görülebilecektir. SWOT analizlerinin düzenli aralıklarla güncellenmesi gerekmektedir. Böylece ileride oluşabilecek sorunlara anında müdahale imkânı doğabilir. Güncellemeler, kurumların ait olduğu ülkelere göre farklılık gösterebilmektedir. Sürekli kendisini güncelleyen kurumlar her zaman kalitede ve hizmette ön planda olacaklardır. Çünkü başarıları tesadüfler üzerine değil, sistematik bir düzen üzerine oturmaktadır.

3.2. Türkiye’de Kamu Kurumlarında Yürütülen Arşiv Hizmetlerinin SWOT Analizine Ön Bakış

Bir arşiv kurumunda SWOT analizi, o arşivin genel bir tablosunun çizilmesi ile başlatılır. Daha sonra arşiv kurumundaki olumlu ve sürdürülebilir yönler ile olumsuz ve eksik yönlerin neler olduğu konusunda listeler yapılır. Gelecek tahminleri ve gelecekte potansiyel sorun çıkarabilecek yönler de belirlenir. SWOT analizinin yapılması bir arşiv kurumunun stratejik hedeflerine verimli ve hızlıca ulaşabilmesi açısından oldukça önemlidir.

Stratejik hedeflerin belirlenmesinden sonra hedeflere ulaşılabilmesi için stratejik planlar detaylı şekilde işlenip hayata geçirilir. Faaliyetlerden alınan geri bildirimler ile stratejik yönetim tamamlanır. Stratejik yönetim, ellerindeki kaynaklarla devamlılığa sahip olan kamu kurumlarının gelecekteki konumlarını belirlemesine yardımcı olmaktadır. Stratejik yönetim süreci, arşiv kurumunun kendisini konumlandığı yerin tam olarak saptanabilmesini sağlamaktadır. Kurumun hizmet ettiği paydaşlardan eğer olumsuz geri dönüşler alınması durumunda, arşiv kurumunun yürüttüğü hizmetler üzerinde ivedilikle değişimler ve geliştirmeler yapılabilmelidir.

Daha iyi hizmet verebilmek amacıyla tüm devlet kurumları, stratejik planlarını daima güncel tutmalıdırlar. 2003 yılında yasalaşan 5436 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu ile tüm kamu kurumlarının stratejik planlarını hazırlaması zorunlu duruma getirilmiştir (Coşkun, 2011, s. 126). Yasanın uygulanmasıyla birlikte stratejik planların detaylı şekilde takibi, kamu kaynaklarının boşa harcanmamasını ve daima kamu yararının sağlanmasını amaçlamaktadır. Stratejik planların takip edilmesi ve gerekli durumlarda cezaların da caydırıcı olması önemlidir. Stratejik yönetim sürecini mevzuata göre uygulayan kurumların verdikleri hizmetler de verimli olmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen kurumlardan olan arşivlerde araştırma hizmeti verilmesi, büyük bir kitleye ulaşmayı sağlayan, onların ilgisini çeken, sahip olunan koleksiyonun kullanımını teşvik eden önemli bir faaliyettir (Dearstyne, 2001, s. 191). Arşiv malzemelerinin kullanımının yanı sıra arşivle ilgili farkındalığın da artmasını sağlamaktadır. Böylece arşiv kurumunun kamuoyunda bilinirliği ve hedef kitlelere yönelik güvenilir bir imaj oluşturmaya gerçekleştirilebilir (Keskin, 2014, s. 201-206).

Devlet kurumları gelecek hedeflerini yerine getirebilmek ve arşiv kullanıcılarına daha iyi hizmet verebilmek amacıyla, arşivcilik konusunda kısa, orta ve uzun vadeli stratejik planlarını oluşturabilmeli, belirli zaman dilimleri içerisinde arşivlerinin kullanım verimliliğinin ölçülebilmesi konusunda SWOT analizleri oluşturabilmelidir. Bu analizlerin daha verimli şekillerde hayata geçirilebilmesi için dinamik ve görev bilinciyle çalışan bir kadro ve güçlü bir bütçe gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti hatırı sayılır bir arşiv materyaline/birikimine sahiptir. Türkiye elindeki arşiv materyalinin korunması ve düzenlenmesi konusunda son yıllarda dijitalleşme çalışmaları yapmaktadır. Bunun yanında arşiv teknolojisini daha teknolojik tabanlı olarak sürdüren diğer ülkelerden daha ileri bir duruma kendisini taşıyabilmelidir. Bu nedenle de arşivlerin geliştirilmesi ve tanıtımı amacıyla, arşiv hizmetleri verimli şekillerde yapılmalıdır.

Arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi salt kullanıcıların her belgeyi istediği vakit inceleyebilmesinin sağlanması açısından değil; daha fazla sayıda ve daha nitelikli kullanıcıların arşivlere çekilebilmesi açısından da önemlidir. Böylece fırsat eşitliği sağlanmakla birlikte, araştırmacı kalitesinin de artırılması sağlanmış olacaktır. Bu açıdan dijital uçurumun azaltılması ve araştırma sonuçlarının kalitesinin yükseltilmesi önemlidir.

Arşiv hizmetleri; tüm arşivcilik faaliyetlerinin idari ve entelektüel olarak bireysel/kamusal faydaya dönüştüğü ve tüm arşiv işlemlerinin olumlu veya olumsuz sonuçlandığı bir süreçtir. Arşiv hizmetinin sunulmasında amaç, belge/bilgiye etkin, tam ve doğru erişimin sağlanmasıdır (Rukancı vd., 2021, s. 83).

Arşiv hizmetleri temelde şu üç (3) unsurun üzerinde yürütülmektedir;

- Araştırmacının talep ettiği belge-bilgileri kanuni çerçeveler içerisinde kullanıma açabilmek,
- Araştırmacının gelecekte olması talep ettiği hizmet çeşitlerini belirleyebilmek,
- Araştırma sonuçlarından istenen verimi alabilmektir.

Arşiv hizmetlerinin düzenli şekilde takibinin yapılması, arşiv belgelerinin güvenliğinin sağlanması açısından da önemli bir faaliyettir. Arşivden faydalanmak isteyen

araştırmacıların hangi konu, dönem, kişi/kurum ile ilgili araştırmalar yaptığının detaylı şekilde kayıt edilmesi ile belgelerin yetkisi olmayan kişilerce kullanılmasının engellenmesi güvenlik önlemlerinin alınması açısından oldukça önemlidir (Rukancı vd., 2021, s. 13).

Günümüzde belgelerin üretilmesi ve korunması konusunda dijital platformlar da önem kazanmaya başlamıştır. Dijital koruma, kurum personelinin önder olduğu bir konudur. Bu konuda Lynch'e göre (2003, s. 328) "dijital materyalin yönetimi ve dağıtımı için bir dizi hizmet sunulması önemlidir". Dijital arşiv hizmetlerinin kullanıcıların dijital kaynaklara her yerden ve her zaman erişebilmesini sağlayabilmek amacıyla sürdürülebilir duruma getirilmesi ve geliştirilmesi oldukça önemlidir. Arşiv hizmetlerinin sürdürülebilirlik açısından SWOT analizi ile incelenmesi, sürdürülebilirlik çabalarını olumlu yönden etkileyebilecek hem iç hem de dış faktörlerin detaylı şekilde değerlendirilebilmesinin önemli bir yolu durumundadır.

Ele alınan tüm çalışmaların özeti olarak arşiv hizmetleri ve araştırma yapabilme hakkı konusunda yeni yöntemler geliştirilebilir ve yeni bir paradigma ortaya koyulabilir. Arşivlerden yararlanabilme hakkı geçmişte belirli bir zümrenin hakkı iken, günümüzde tüm toplumun en doğal hakkı olmalıdır. Günümüzde arşivlere erişim koanlike da sağlayan bu bakış açısı, arşivlerin sadece yetkili kişilerce veya tarihi araştırmalar yapan bir zümre tarafından kullanılabileceği algısının kırıldığı dönemden itibaren artık önemli bir konu durumuna gelmiştir (Nora, 1989, s. 12-15; Rukancı vd., 2023, s. 6). Arşivlerden herkesin, kendisine tanınan temel anayasal haklar doğrultusunda yararlanabilmesi gerekmektedir.

Arşivler günümüzde ilgili mevzuat gereği tamamen kamuya açık durumdadır. Bu durumun ileriki yıllarda daha şeffaf ve daha geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşarak sürdürülebilir olacağı da beklenmektedir. Kamu hizmetlerinden yararlananların sayısının artması için, arşiv çalışanlarının motivasyonunun da artırılması önemlidir. Bu amaçla teknolojik yeniliklerden de yararlanılmalıdır. Arşiv personeli, EBYS ve E-Arşiv hizmetlerini daha organize şekilde iş süreçlerine dahil ettiklerinde, iş yükleri de hafifleyebilecektir. Yeni teknolojinin katkısı ile sistemlerin etkinliğinin daha uzun vadede kullanımı teşvik edebileceği de söylenebilir (Arısoy ve Özdemirci, 2017, s. 1259).

Araştırmada elde edilen bulguların Türkiye'nin gelecekteki arşiv yönetimi için de örnek teşkil edebileceği düşünülmektedir.

4. Araştırmanın Bulguları

Arşiv hizmetlerinin ülkemizde sürdürülebilir olup-olmadığının tespit edilebilmesi açısından başta Anayasa olmak üzere; güncel kanunlar, KHK'lar, Cumhurbaşkanın Kararnameleri ve Yönetmelikler incelenmiştir. Daha sonra kanun maddelerine uygun olarak, veri elde edilebilen farklı arşiv kurumlarındaki arşiv hizmetleri incelenmiştir.

En güncel mevzuat maddelerini içerdiğinden ve çalışmanın yoğunlaştığı konu olduğundan dolayı, Arşivlerden Yararlanma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2021) bu bölümde detaylı olarak incelenmiş ve bu yönetmeliğin SWOT analizi yapılmıştır. Yönetmeliğin analizi sonucunda, yönetmelikte yalnızca arşiv hizmetlerinin sunumu ile ilgili ifadelerin geçtiği maddeler alınarak, çalışmayı güçlendirmek ve okuyucunun dikkatini dağıtmamak amacıyla aşağıda belirtilmiştir.

Türkiye’de arşiv hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından uyulması gereken en güncel ve kanuni yönetmelik olduğundan dolayı; öncelikli olarak bu yönetmeliğin tümü yorumlanarak, Türkiye’de kurumlarda uygulanan arşiv hizmetlerinin SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de devlet/özel fark etmeksizin tüm kurumlarda uygulanan arşiv hizmetleri, bu yönetmeliğe uygun olarak yerine getirilmektedir/getirilmek zorundadır. Tüm bu nedenlerden dolayı yönetmeliğin SWOT analizinin yapılması, ülkemizdeki arşiv hizmetlerinin uygulanış biçiminin daha detaylı anlaşılabilmesini de sağlayabilecektir.

Yönetmeliğin SWOT analizi gerçekleştirildikten sonra, Türkiye’de Kamu Kurumlarında Yürütülen Arşiv Hizmetlerinin Sürekliliğinin SWOT Analizi dört (4) alt unsur halinde (Tablo 3) detaylı biçimde incelenmiştir.

4.1. Arşivlerden Yararlanma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin SWOT Analizi (Arşivlerde Araştırma Esasları, 2025) ²

Bölümde yalnızca arşiv hizmetlerinin sunumu ile ilgili ifadelerin geçtiği maddeler alınmış ve analiz edilmiştir. Yönetmelikte çalışmanın konusu ile ilgili olmayan maddeler metine dahil edilmemiştir.

Yönetmelik genel olarak incelendiğinde dikkat çeken ve araştırmacılara olumlu katkılar sağlayabilecek yönler bulunmaktadır. Örnek olarak; yerli ve yabancı gerçek/tüzel kişilerin kayıt olup arşiv belgelerine ulaşabilmesi sağlanarak, araştırmaya açıklık ilkesi yaygınlaştırılması önemlidir. Arşiv Belgesi Gizlilik Değerlendirme Komisyonunun varlığı, gizlilik değerlendirmesi yapılması ile şeffaflık açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında yönetmelik, yerli ve yabancı akademisyenlerin Türkiye arşivleriyle işbirliğini kolaylaştırabilme potansiyeli taşımaktadır. Elektronik veri erişiminin teşviki, ileride kapsamlı dijital arşiv projelerine zemin hazırlayabilir. Fakat, yabancıların başvuruları için tanınan 30 iş günü yanıt süresi, acil çalışmaları yavaşlatabilme dezavantajına sahiptir.

Yönetmeliğin araştırmacılara sunduğu olanaklar kadar, geliştirilmesi gereken alanları da bulunmaktadır. Yönetmeliğin uygulanma sürecine dair gözlemler ve istekler doğrultusunda zaman içinde güncellemeler yapılması da mümkündür. Bu açıdan yönetmeliğin SWOT Analizi’nin yapılabilmesi ve okuyucunun daha detaylı bilgilendirilebilmesi için bazı yönetmelik maddeleri doğrudan alıntılanmıştır.

“MADDE 1 - (1) Bu yönetmeliğin amacı, araştırmaya açık arşiv belgelerinden yerli ve yabancı gerçek kişilerin yararlanması, yükümlülükleri ve arşiv belgesinin örneklerinin verilmesi hususlarında usul ve esasları belirlemektir.

MADDE 5 - (1) Yerli veya yabancı gerçek veya tüzel kişiler, e devletten üye olmak koşuluyla araştırmaya açık arşiv belgelerinde araştırma yapma hakkına sahiptir.

(2) Yabancı araştırmacılar için Türkiye’nin karşılıklı ilkesi ve taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

MADDE 7 - (1) Arşiv belgeleri, yükümlülerce Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında

² <https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/mevzuat/arastirmaesaslar2021.pdf>

Yönetmelikte belirtildiği şekilde Başkanlığa devredilir ve araştırma hizmeti Başkanlıkça verilir.

(2) Başkanlık, gerekçe belirtmek suretiyle arşiv belgelerine erişim ve kullanım sınırlaması getirebilir, geçici veya süresiz durdurabilir.

(3) Bir fonun/koleksiyonun, bir dosyanın veya defterin tamamının kopyasının verilip/verilmemesi hususunda karar vermeye Başkanlık yetkilidir.

(4) Asli düzeni bozulmuş veya yararlanılamayacak derecede yıpranmış arşiv belgeleri araştırmaya verilmez. Ancak bu tür belgelerden devlet hizmetinin yürütülmesinde veya bir hakkın korunmasında ve ispatında delil olarak kullanılacağıının anlaşılması halinde, e belge şeklinde olan ilgili belgeler görevli personel nezaretince incelenebilir”.

4.1.1. Güçlü Yönler

1. Arşivlerden yararlanma durumu, gereken yasal zemine oturtulmuştur. ➡ Madde 7'ye Dayanarak Yorum
2. Elektronik arşiv materyaline değer verilmekte ve kurumun belge/dosya koruması konusuna ön planda yer verildiği görülmektedir. ➡ Madde 7-4'e Dayanarak Yorum
3. Arşiv hizmetlerinin genellikle dijital arşivleme yoluyla yürütülmesi, çevresel sürdürülebilirliği destekleyen bir durumdur. ➡ Madde 7-4'e Dayanarak Yorum
4. Üyelik işlemlerinin, e-devlet'ten başvuruda bulunarak yapılması, teknolojik açıdan arşivlerin kolay kullanımı açısından olumlu bir durumdur. ➡ Madde 5'e Dayanarak Yorum
5. Yönetmelik maddelerine uyarak çalışan bilgili ve yetenekli uzman personel hem koruma hem de sürdürülebilirlik çabalarında en iyi uygulamaları sağlamaktadır. ➡ Yönetmeliğin Genel Yorumu
6. Elektronik kaynaklara yönelim oldukça olumlu bir gelişmedir. ➡ Yönetmeliğin Genel Yorumu
7. Kullanıcı dostu hizmetlerin verilmesi, arşivcilerin arşivlerden elde ettikleri verimi de artırmaktadır. ➡ Yönetmeliğin Genel Yorumu

4.1.2. Zayıf Yönler

1. Birçok arşiv hizmetinin yürütülmesinde bütçenin sınırlı olması durumu, sürdürülebilir uygulamaları ve/veya teknoloji yükseltmelerini uygulama yeteneklerini de sınırlayabilmektedir. ➡ Yönetmeliğin Genel Yorumu
2. Arşiv hizmeti veren alanlar genişlik açısından sınırlı olabilir ve çevre dostu yükseltmeleri barındıracak şekilde genişleyemeyebilirler. ➡ Yönetmeliğin Genel Yorumu

4.1.3. Fırsatlar

1. Arşivler hakkında tutulan her türlü istatistiki bilgi, nicel kanıt niteliğindedir. ➡ Yönetmeliğin Genel Yorumu

2. Teknolojik ilerlemelerin hızı verimli dijital depolama çözümlerinin artmasını sağlayabilir, kaynak tüketimini azaltabilir ve arşivlemeye daha sürdürülebilir bir yaklaşımı teşvik edebilir. ➔ Madde 7-4'e Dayanarak Yorum

3. Üniversiteler, teknoloji şirketleri ile ortaklıklar, paylaşılan kaynaklar ve uzmanlık aracılığıyla sürdürülebilirlik çabalarını artırabilir. ➔ Yönetmeliğin Genel Yorumu

4. Düzenleyici kuruluşların sürdürülebilirliğe daha fazla oranda vurgu yapması, arşiv hizmetleri için destekleyici politikaların uygulanmasını sağlayabilir. ➔ Yönetmeliğin Genel Yorumu

4.1.4. Tehditler

1. Teknolojik değişimin hızlı temposuna eğer elektronik arşivler yetişemezse, eskimenin etkisi ile yeni materyale erişilemez ve materyal yönetilemez hale gelebilir. ➔ Yönetmeliğin Genel Yorumu

2. Doğal afetler veya iklim değişikliği, fiziksel arşiv koleksiyonlarını tehdit edebilir ve maliyetli koruyucu önlemler gerektirebilir.

3. Elektronik arşivlerin ve yapay zekanın tüm getirilerine güvenilerek, basılı arşiv kaynaklarının tamamen göz ardı edilmesi ve basılı arşiv belgelerinin yok olmaya bırakılması büyük bir tehlikedir. Bu durumun engellenebilmesi amacıyla, elektronik ve basılı arşiv belgelerinin eşgüdümlü olarak saklanması fayda bulunmaktadır.

Arşiv hizmetleri mevzuatının incelenmesiyle birlikte, Türkiye'deki devlet kurumlarının hangi yasal mevzuat hükümlerine tabi oldukları belirlenebilmiştir. Bunun yanında mevzuat hükümlerinin SWOT analizi yapılarak, devlet kurumlarına arşiv hizmetlerini takip ederken uymaları gereken prosedürlerin daha detaylı anlatılabildiği bir nevi rehberlik hizmeti de yerine getirilmiştir. SWOT analizinin yapılması ve ulaşılan sonuçlar, DAB ve diğer arşiv kurumlarının arşiv hizmetlerini geliştirebilmelerine oldukça faydalı olacaktır. Yasal mevzuatın takip edildiği ve verilen hizmetlerde mevzuat dışına çıkılmadığı takdirde, o arşiv kurumunun verimli şekilde çalıştığı kabul edilebilir.

SWOT analizi sonucunda görüldüğü gibi, arşiv kurumlarının daha büyük oranda dijital arşiv yapılandırılması süreçlerini tamamlayarak iş süreçlerinde devamlılığın sağlanması oldukça önemlidir. Bu kapsamda yeni belgelerin sisteme aktarılması, görev ve rol dağılımları, erişim ve yetkilendirmeler ile dijital arşivin yönetimi üzerine sürekliliği olan plan ve programların hayata geçirilmesi gerekmektedir. "Gizli ve önemli belgelerin güvenliği kapsamında, belge erişim sisteminin güvenlik ve erişim politikalarının gözden geçirilmesi de oldukça önemlidir" (Özçubukçu, 2019, s. 71). Belge erişim politikalarının geliştirilmesinde önde gelen amaçlar şunlardır:

- Bilgiye erişimin sürekliliğini sağlamak,
- Kurumsal hafızayı korumak,
- Yasal ve idari yükümlülükleri yerine getirmek,
- Afet risklerini (yangın, sel, siber saldırı vb.) azaltmaktır.

4.2. Türkiye'de Kamu Kurumlarında Yürütülen Arşiv Hizmetlerinin Sürekliliğinin SWOT Analizi

Türkiye’de kamu arşiv hizmetleri, başta 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu gibi genel mevzuat ve özellikle 2879 sayılı Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. En güncel mevzuat ise, 2021 yılında yayımlanan Arşivlerden Yararlanma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’tir.

Türkiye’de kamu kurumlarında yürütülen arşiv hizmetleri, devletin bilgi ve belge yönetimini düzenlemek, tarihî ve hukuki belgelerin korunmasını sağlamak ve kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmak amacıyla yürütülmektedir. Türkiye’de kamu kurumlarında yürütülen arşiv hizmetlerinin temeli ve başlangıç noktası, daha önceki yıllarda arşivcilerin özverili çalışmalarıyla topladıkları arşiv materyaline dayanmaktadır. Toparlanan arşiv materyali, çeşitli araştırmacıların farklı taleplerine göre araştırma hizmetlerine sunulmaktadır.

Kamu sektörünün kararlarında arşiv belgelerinin daha şeffaf ve hesap verebilir hizmetlerin sunumunda önemli bir yeri bulunmaktadır. Kurum düzeyinde, yarının milli kültür mirası olacak kurumsal arşiv belgelerinin kanıt değerinin yükselebilmesi için ülke düzeyinde daha kapsayıcı stratejiler geliştirilmelidir. “Bu bağlamda bir kurum için tasarlanan arşiv yönetimi politikasının ulusal çapta düşünülmesi ve buna ilişkin strateji metinlerinin olması oldukça önemlidir” (Mater ve Şahin, 2022, s. 225). Bu strateji metinlerinin ortaya koyulabilmesi için SWOT analizi ve stratejik yönetim unsurlarından yararlanılabilir.

Türkiye’de çeşitli şekillerde toparlanan arşiv belgeleri, bir kurumsal uygulamanın gerçekleştirilmesi ve zaman içerisinde geliştirilmesi amacıyla meydana getirilmiş veya fonksiyonun sonucunda üretilerek ortaya koyulan, gelecekte delil özelliği taşıyacak kayıtlı ham ve/veya işlenmiş bilgilerden meydana gelmektedir. Belgelerin kanıt değeri, belgelerin içeriğinin değerini de geliştirmektedir. Arşiv belgelerinin elde edilmesi, düzenlenmesi ve kullanıma sokulması etkili bir arşiv yönetimi anlayışının gerekliliğini gösterir.

“Etkin bir arşiv yönetimi anlayışı, kurumlarda belgelerin denetim altına alınması ile başlar ve denetimlerin geliştirilmesi de belgelerin verimli şekilde işlemlerden geçirilmesiyle sağlanır. Etkili bir arşiv yönetimi ortaya koyulan savların kanıtlanma noktasında da önemlidir. Öne atılan savların kanıtlanması ve kişileri ikna etme amacı çoğunlukla hukuki süreçlerin sürdürülebilirliğine yöneliktir” (Şeşen, 2024, s. 78-79).

“Türkiye’deki çeşitli arşivlerin genel incelemesi yapıldığında; kurumlar ve kişilerin arşiv belgelerini kronolojik, konusal, dil ve bazı durumlarda coğrafi olarak düzenledikleri görülmektedir. Belgeler genellikle kurumlara düzensiz şekilde gelmektedir, çok nadir şekilde orijinal düzende toplanmışlardır” (Şeşen, 2024, s. 138).

Bu bölümde, Türkiye’de Kamu Kurumlarında Yürütülen Arşiv Hizmetlerinin Sürekliliğinin SWOT Analizi dört (4) unsur halinde Tablo 3’de detaylı biçimde incelenmiştir.

³ Detaylı bilgi için; 2024 yılında Yasin Şeşen’in Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınlarından çıkan “Özel Arşivlerin Kamu Yararı Açısından Düzenlenmesi: Stratejik Bir Model Önerisi” isimli akademik kitabı incelenebilir.

Tablo 3. Türkiye’de Kamu Kurumlarında Yürütülen Arşiv Hizmetlerinin SWOT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
1. Çeşitli kamu kurumu arşivleri incelendiğinde, son 10 yıl içerisinde hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde arşivleme işlemlerinde elektronik kaynaklar yükselişe geçmiştir. 2. Arşivlerde yapay zeka ve makine öğrenmesinin artmasının olumlu katkısı, kanıta dayalı arşiv politikalarının gelişmesini sağlamıştır. 3. Arşiv belgelerinin dijitalleşmesinin olumlu katkısı ile şeffaf, hesap verebilir, 7/24 ulaşılabilir arşiv yönetimi ön plana gelmiştir. 4. Arşiv belgelerinin elektronik olarak hızlıca kullanımı beraberinde kamu yararını da olumlu etkilemektedir. 5. Arşiv belgelerinin dizinlenmesi ve sınıflandırılması işlemlerinde büyük veri analizi tekniklerinden daha fazla yararlanılması beraberinde teknolojinin ilerlemesini de sağlamaktadır.	1. Büyük veri kavramına hazırlıksız yakalanan Türkiye’deki bazı arşiv kurumları, karşılaştıkları bu yeni duruma adapte olamamakta ve hizmetlerini halen eski şartlar içerisinde sürdürebilmektedirler. 2. Büyük verinin arşiv kurumlarında daha yoğun olarak kullanımı, bazı durumlarda kişisel verilerin korunması alanın zarar verebilmekte ve kişi haklarını ihlaller yaşanabilmektedir. Bu durumların ivedikle çözülmesi gerekmektedir. 3. Kurumlar arasında belge saklanma standartları ve birlikteliği sağlanamamış durumdadır. Eski belgelerin saklandığı depo ve arşiv alanlarının yetersiz ve standart dışı durumları ivedikle düzeltilmelidir. 4. Belgelerin zamanında imha edilmemesi, arşiv yüklerini ve mekân sıkıntılarını artırmaktadır.
Fırsatlar	Tehditler
1. Türkiye’de arşiv materyalinin toplanması ve düzenlenmesinin genellikle orijinal (asli) düzende yapılması büyük bir fırsattır. Orijinal düzenin sağlanması, materyalin alındığı kişi/kurumun tüm bilgilerini yansıtmaktadır. 2. Geçmişten devralınan basılı belgelerin günümüzde dijital ortama aktarılmasına devam edilmesi sürdürülebilirlik açısından büyük bir fırsattır.	1. Türkiye arşivlerinde, arşiv materyaline gerekli fiziki şartların sağlanmaması bazı olumsuz etmenlerin baş göstermesine neden olmaktadır. Isı, nem, toz gibi etkenlere yönelik olarak materyale zarar vermeyecek şekilde gerekli düzenlemelerin yapılmaması büyük bir tehdittir. 2. Arşiv belgeleri toplanırken ve araştırma hizmetlerine sunulurken, telif haklarına riayet edilmemesi

	sürdürülebilirlik açısından büyük bir tehdittir.
--	--

Tablo 3’de görüldüğü gibi Türkiye’deki çeşitli arşiv kurumlarının incelenmesi sonucunda; arşivlerin düzenlenmesi ve ülkedeki genel arşiv hizmetlerinin sağlanması konusunda DAB’ın rolü, kamu kurum ve kuruluşlarında bulunan kaynakların arşivlenmesi konusunda talep edildiği takdirde teknik açılardan yardımcı olabilmektir. DAB, esasen arşiv düzenleme çalışmaları tamamlanmış ve hazır durumdaki tüm arşiv fonlarının araştırmaya açılmasıyla ilgili işlemleri de yürütebilmelidir. Bu açıdan, Türkiye’deki eksikliğin ivedilikle çözülmesi önemlidir. Bu açıdan, DAB Veri Merkezi’nin kurulumu ivedilikle bitirilmelidir.

4.3. Süreklilik Açısından Arşiv Risk Analizi Stratejilerinin Belirlenmesi

Tablo 4. Arşivlerde Risk Analizi

<u>Risk Etki Düzeyi</u>	<u>Olasılık /Önlem /Strateji</u>
Yangın	Yangın algılama sistemleri, fiziksel
Siber Saldırı	Güçlü antivirüs ve güvenlik duvarları,
Elektrik Kesintisi	Orta UPS ve jeneratör sistemleri
Personel Hatası	Erişim kısıtlamaları, denetim sistemleri

Arşivlerde takip edilmesi gereken süreklilik stratejileri aşağıdakiler olabilir:

- Veri Yedekleme ve Kurtarma Planı: Bulut yedekleme, günlük/haftalık yedekleme rutinleri gerçekleştirilir.
- Afet Yönetimi Planı: Afet anında arşivlerin korunmasına yönelik önlemler alınır.
- İş Sürekliliği Planı: Hizmet kesintisini minimuma indirmek için alternatif işleyiş senaryoları çizilir.
- Personel Eğitimi: Bilinçli kullanıcılar ve kriz anında görev alacak ekipler önceden belirlenir.

Arşiv hizmetlerinin sürekliliği aynı zamanda kurumsal sürekliliğin temel unsurlarından biridir. Bu alanda yapılacak yatırımlar, sadece veri güvenliğini değil, aynı zamanda kurumun yasal ve stratejik dayanıklılığını da artıracaktır.

4.4. Araştırma Bulgularının Yorumlanması

Türkiye’de çeşitli devlet kurumlarının arşiv belgelerinden yararlanılma usullerinin uygulanması durumu birbirine benzerdir. Tam olarak ortak bir standart geliştirilememiştir. Fakat bu konuda geliştirilmek istenen Devlet Arşiv Ağı ve Devlet Arşiv Veri Merkezi çalışmaları ile ortak standartlar belirlenebilecektir. Genel anlamda, Türkiye’de arşivlerin sürdürülebilir hizmetler sunması ve dijital dünyaya uyum sağlaması açısından bazı eksiklikler mevcuttur. Bu eksikliklerin çözülmesi amacıyla,

güncel mevzuat ve kamu desteğinin sağlamış olduğu avantajlar kullanılarak arşivlerin daha geniş kitlelere tanıtılması ve dijitalleşme çalışmalarının hızlandırılması faydalı olacaktır.

Teknolojik altyapının güçlendirilmesi, kamuoyu bilgilendirme kampanyalarının artırılması ve arşivlerin daha verimli yönetimi için özellikle elektronik kaynakların artırılması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi, dijital dönüşüm projeleri için materyalin takip edilmesi ve ileri teknolojilerin benimsenmesi, arşiv hizmetlerinin sürekliliğini olumlu yönde etkileyecektir. Siber güvenlik önlemlerinin artırılması, arşiv yönetimi ve teknolojik yenilikler konusunda diğer ülkelere bağımlı olmayan teknik yöntemlerin geliştirilmesi ve fiziksel arşivlerin de korunması için kapsamlı bir strateji geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Son yıllarda gelişme gösteren metaverse teknolojisinin ülkemizdeki arşivlerin geliştirilmesinde de kullanılması sağlanmalıdır. Bu nedenle devlet yöneticileri, akademisyenler, bilişimciler ve farklı kuruluşlar metaverse teknolojisine kayıtsız kalmamalıdır. Metaverse teknolojisinin her türlü olumlu getirisinden yararlanılmalıdır. Arşivcilik eğitiminin daha etkili yapılabilmesi amacıyla sanal dünyanın imkânlarından yararlanılmalıdır. Gelecekte ortaya çıkabilecek her türlü afet durumunda (pandemi, deprem, taşkın vb.) çevrimiçi paneller, sempozyumlar, kongreler uzaktan metaverse teknolojisinin katkısıyla yapılabilir. Böylece mekan, zaman, ekonomik şartlar vb. farklı engeller kolayca aşılabılır. Arşivlerin genel açıdan kullanılması ve arşiv hizmetleri konusunda ortaya koyulacak her teknik-akademik eserin, bu konudaki eksikliklerin düzeltilmesine faydalı olacağı görülebilecektir.

Arşiv hizmetlerinin sürekliliği, kurumsal bilgi ve belgelerin kesintisiz, güvenli, erişilebilir ve düzenli şekilde yönetilmesiyle paralel ilerleyecektir. Bu, fiziksel ve dijital arşivlerin korunması, erişim sağlanması, afet durumlarında veri kurtarma gibi konuları da içerecektir. Yirmi birinci yüzyılın tüm fiziki ve metaverse açıdan zorluklarını karşılamak için arşiv yönetimini yeniden yapılandırmanın yollarını bulmak, bu alanın gelişmesini ve sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

SWOT analizi kullanılarak, arşiv hizmetlerinin devamlılığının sağlanmasında mevcut olan zorluklara bütünsel olarak yaklaşılabilir, güçlü yönlerden ve çeşitli fırsatlardan yararlanırken; zayıf yönlerden ve tehditlerden de yararlanılabilir. Bu stratejik çerçeve, karar almaya rehberlik edebilir ve hem kayıtların korunmasına hem de çevresel devamlılığa katkıda bulunan etkili uygulamaları teşvik edebilir. Bu duruma destek olarak elektronik arşiv sistemine geçiş yapıp, yapay zeka unsurlarından yararlanılarak arşivlerin sürdürülebilirlik durumu geliştirilmelidir. Kâğıt kullanımının azaltılmasıyla birlikte, enerji ve kaynak tasarrufu da sağlanmaktadır. Elektronik arşiv sistemine geçiş ile belgelere erişim hızı da artmaktadır.

Çalışmada her ne kadar incelenen mevzuat maddelerinde bu konuya değinilmemiş olmasına rağmen; arşiv hizmetlerini dolaylı yoldan etkileyen bir başka durumda mevcuttur. İstanbul'da bulunan Osmanlı Arşivi ile Ankara'da bulunan Cumhuriyet Arşivinin fiziksel olarak ve hatta şehir olarak bile ayrılmış olması temelde arşivler arasında kopukluğa neden olmaktadır. Bu konuda Rukancı (2018) "arşiv türlerine ilişkin belirgin ve kurumsal bir ayrım DAB bünyesinde Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı

(Ankara) ve Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı (İstanbul)'nın ayrı bina ve şehirlerde hizmet veriyor olmasıdır" diyerek yapıcı bir eleştiride bulunmaktadır. DAB bünyesindeki bu yapılanma, arşivlerin kapsam ve dönem olarak ayrılması olarak değerlendirilebilir. Ancak buradaki en temel ve basit ayrım da dahi arşiv belgelerinin devamlılığı ve bütünsel ilişkileri dikkate alındığında; örneğin 1923-1928 arası ve belki birkaç yıl sonrası üretilmiş Osmanlıca arşiv belgelerinin Cumhuriyet Arşivinde mi, Osmanlı Arşivinde mi ya da her ikisinde birden mi değerlendirileceği gibi bazı belirsizlikler ortaya çıkabilmektedir. Zira arşivleri türlere ayırırken dönem ya da dil/alfabe tabanlı ayrımlarda belgeleri birbirinden kesin çizgilerle ayırmak kimi zaman sorunlara yol açabilmektedir.

Rukancı'nın (2018) da ifade ettiği gibi arşivler arasındaki fiziki kopukluk, arşivlerde araştırma hizmetlerinin sürekliliği konusunda ciddi bir sıkıntı çıkarabilmektedir. Örneğin İstanbul'da Osmanlı Arşivinde araştırma yapan bir araştırmacı Cumhuriyet Dönemi'ne gönderme yapan bir evraka ihtiyaç hissettiğinde, araştırmasını daha geniş tutabilmek amacıyla mecburen Ankara'daki arşive de gitmek zorunda kalabilecektir. İki şehrin arasındaki mesafe (yaklaşım 450 km.) düşünüldüğünde araştırmacının zaman ve maddiyat kaybının telafisi yoktur ve bu türde bir hizmet gördürülmesi de devletin maddi/manevi menfaati açısından tasarruflu değildir. Her şekilde kamu yararı ön planda olmalıdır. Bu ve buna benzer sorunların çevrimiçi (online) olarak genel çözümü için DAB, iki şehirdeki arşivin ortak bir veritabanında birleştirilebilmesini çevrimiçi olarak sağlamıştır⁴. Ama gelecekte umulmaktadır ki, fiziksel olarak bir birleşmenin yapılabilmesi oldukça faydalı olabilecektir.

Çalışmanın girişinde ele alınan, araştırmanın varsayımı olan "Türkiye'de arşivlerin sürdürülebilir hizmetler sunması, dijital dünyaya uyum sağlaması ve arşiv hizmetlerinin sürekliliği konusunda eksiklikler nelerdir ve bu eksiklikler nasıl çözümlenmelidir?" sorusuna araştırma boyunca ortaya koyulan bilgilerle (genel literatür, SWOT analizi, bulgular, değerlendirmeler vb.) cevap verilmeye çalışılmıştır.

Bu makale çalışması, arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi konusunda oldukça özgün bir çalışmadır. Daha önceki literatür çalışmalarında bu konuda, DAB'da ki genel açıdan arşiv-arşivleme çalışmalarının geliştirilmesi konuları ele alınmıştır. Arşiv hizmetlerinin sürdürülebilir duruma getirilmesi konusuna pek fazla değinilmemiştir. Bu makale bu açıdan ilgili konuda yazılan detaylı bir makale durumundadır.

Arşiv hizmetlerinin sürdürülmesi ve kullanıcı odaklı verimli hizmetlerin verilmesi konusunda eksik olan ve gelecekte geliştirilmesi gereken alanların detaylı şekilde ele alınması sonucunda bazı öneriler geliştirilebilir. Bu öneriler Türkiye'deki arşivler üzerinde araştırma yapan tüm araştırmacıların koleksiyonlardan daha verim alabilmelerinin sağlanması amacındadır. Çalışma, arşiv hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından eksik olan alanların düzeltilebilmesi amacıyla bazı öneriler ortaya koyularak bitirilmiştir.

- Türkiye'de kamu kurumlarında bulunan arşivlerin katalog bilgilerine tek bir çatı altından çevrimiçi (online) erişebilmek mümkün değildir. Bu durumun temel nedeni, ülkemizde kurumlar arasında internet tabanlı ortak ağların olmamasıdır. Bu durum ivedilikle düzeltilmelidir.

⁴ <https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>

- Ulusal-Uluslararası bir ortak arşiv envanteri geliştirilmesi için çaba gösterilmelidir.
- Eğer ortak bir ulusal-uluslararası envanter platformu oluşturulabilirse, teknik/akademik olarak kamu yararının sağlanması açısından farklı kuruluşlarca desteklenmesi için çeşitli çalışmalar ivedilikle yerine getirilmelidir.
- Arşivlerin detaylı içerik listeleri hazırlanabilir.
- Arşivcilere yönelik eğitici videolar hazırlanabilir.
- Özel arşivlerin geliştirilmesi ve özel arşiv sahiplerinin taleplerinin yerine getirilmesi konusunda kendilerine yardımcı olacak rehberlere ihtiyaç vardır. Bu rehberlerin nasıl oluşturulacağı konusunda, mevzuatta detaylı açıklamalar bulunmalıdır.
- Arşivlerin anlamlı fon ve alt fonlara ayrılması hizmetlerinin devam ettirilmesi önemlidir.
- Arşivlerde araştırma esasları daha kullanıcıya dönük olarak, kullanıcı-arşivci dengesinin sağlanması üzerinde yürümelidir.
- Elektronik arşiv çalışmalarıyla ilgili daha detaylı yöntem ve yol haritaları oluşturulabilir.
- Arşiv hizmetlerinde yapay zekâ uygulamaları artırılarak belge döngüsünün geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.
- Teknolojik değişimin hızlı temposuna arşivlerin uyumunun sağlanması gerekmektedir.
- Doğal afetler veya iklim değişikliğine karşılık, arşivlerin fiziksel korunma yöntemlerinin geliştirilmesi önemlidir.
- Arşiv mekanları, arşivcilerin gereksinim duyacakları tüm hizmetler düşünülerek modern ve ergonomik içeriklere uygun olarak inşa edilmeli ve gerektiğinde restore edilmelidir.
- Arşiv mekanlarının geliştirilmesi ve arşiv mekanlarında verilen ve/veya hizmetlerin duyurulmasında, ülkemizdeki tüm basın kuruluşları, DAB web sitesi ve gerektiğinde üniversitelerin web sitelerinden de destekler alınmalıdır.
- Güncel teknolojik gelişmeler, Türkiye’de arşiv alanında meydana gelen tüm olumlu-olumsuz gelişmeler, ülkenin mevcut yönetim yapısında yapılan kanuni değişimler vb. önemli olayların dikkatle takip edilmesi ve tüm bu gelişmelere göre DAB’nın da kendinin yürüttüğü arşiv hizmetlerini daima güncel gelişmelere uygun biçimlerde sürdürebilmesi gerekmektedir. Bu konuda DAB ve diğer devlet kurumlarının arasında eşgüdümün sağlanması önemlidir.
- Arşivlerden yararlanan kullanıcıların gerektiğinde eksik gördükleri alanları ve daha fazla oranda yapay zekânın olanaklarından faydalanabilecekleri unsurları, arşivcilere bildirebilmeleri önemlidir. Bu amaçla, arşivci-araştırmacı arasında verimli bir köprü kurulmalıdır. Arşiv araştırmacıları gereksinim hissettikleri ve/veya internette rast geldikleri teknolojik yenilikleri de kurumlara güncel olarak bildirebilmelidirler.
- Kurum içi belge akışını ve arşiv süreçlerini otomatikleştiren, izlenebilirliği artıran yazılımlar kullanılabilir.

- Verilerin güvenli, yedekli ve erişilebilir şekilde saklanması için bulut çözümlerine yönelinmelidir.
- ISO 15489 gibi uluslararası belge yönetim standartlarına uyum sağlanmalıdır.
- Ülkemizin gelişme evresi ve 2051 hedefleri doğrultusunda yol haritalarının çizilebilmesinde arşivlerimizden de yararlanılabilmelidir.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes – Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça / References

- Akgün, A. Ç., Çiçek, N. (2022). Dijital çağda değişen belge olgusunun arşivcilikte düzenleme ve tanımlamaya etkisi: Literatüre dayalı bir inceleme. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 17, 33-58. <http://dx.doi.org/10.26650/bba.2022.17.1127615>
- Alikılıç, D. (1998). Arşiv ve arşivcilik. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 10, 163-167. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/33141>
- Anameriç, H. (2019). Arşivlerde belge özetleme, indeks ve katalog standardı oluşturma. *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1, 15-27. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/910084>
- Antony, J. (2012). A swot analysis on six sigma: Some perspectives from leading academics and practitioners. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 61(6), 691-698. <https://doi.org/10.1108/17410401211249229>
- Arisoy, Y. E., Özdemirci, F. (2017). Kurum ve kuruluşların bakış açısından e-belgelerin arşivlenmesi. *DTCF Dergisi*, 57(2), 1250-1270. https://doi.org/10.1501/Dtcfder_0000001560
- Arşivlerde Araştırma Esasları, (2025). <https://www.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Sayfa.aspx?icerik=12&h=AA54A70923B86C8AD74249E0E555F5948A9923AE2A51E06E2DFE30B4D635A1E2>
- Ayık, K. (2019). Arşivlerin tanıtımsal pazarlama çalışmalarında web ve sosyal medya araçlarının kullanılması: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı örneği. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 12, 33-61. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bel/issue/51215/666881>
- Baraz, B. (2018). İç çevre analizi. (Ed.) D. Taşçı ve İ. C. Ulukan *Stratejik yönetim içinde* (ss. 80-104). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Baş, İ. (2019). Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de arşivlerin oluşumu ve Türk arşivlerinde araştırma hizmetleri. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 64, 39-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ankuayd/issue/51599/669355>
- Betsis Sistemi (2024). <https://www.bbyhaber.com/bby/2020/04/16/cumhurbaskanligi-devlet-arsivleri-baskanligi-belge-tarama-sistemi-betsis-erisime-acildi>
- Calp, B. vd. (2025). Yaratıcı girişimcilikte yapay zeka kullanımı: Bir SWOT ve TOWS analizi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, Nisan Özel Sayısı, 71-88. <http://dx.doi.org/10.14783/maruoneri.1499496>
- Coşkun, S. (2011). Kamu yönetiminde stratejik planlama uygulamaları: ABD örneği. *Amme İdaresi Dergisi*, 44 (1), 113-134. https://ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/documents/article/1/44/1/5_coskun.pdf
- Çoban, B. (2010). Geleceği planlamada stratejik yönetim ve swot analizi: Kavramsal yaklaşımlar. *NWSA E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 342-353. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/187118>
- Dearstyne, B. W. (2001). Arşivsel girişim: Modern arşivcilik ilkeleri uygulamaları ve yönetim teknikleri. (Çev.) Ahmet Oğuz İcimsoy ve Mustafa Akbulut. İstanbul.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Tarihçe (2025).

<https://www.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Sayfa.aspx?icerik=9&h=ADA45D7B737CBC58F13C672C0AECCA8E9F0DDB54A7AB8426349949A5FDEB9E15>

Dilek, S. (2016). Enformasyon ve bilgiye dayalı yeni ekonomi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11, 87-91. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/309363>

Ertürk, K. Ö., Şeşen, E. (2017). Bir halkla ilişkiler aracı olarak seçim beyannameleri: 2000'li yıllar üzerine bir inceleme. *Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi Akademia*, 5(1), 60-80. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiletisim/issue/27688/291886>

Jeanyoung, K., Waluyo, U. S., Asrin, F. (2024). Digital service management at the NTB Provincial Library and Archives service. *Path of Science*, 10(3), 2045-2053. <http://dx.doi.org/10.22178/pos.102-9>

Karanfil, S. M. (2024). Havayolu işletmelerinde sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi uygulamaları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 1459-1480. <https://doi.org/itobiad.1525817>

Karatop, B. (2021). End-to-end strategic planning model proposal with artificial intelligence. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 3526-3545. <https://doi.org/10.15869/itobiad.891561>

Keskin, İ. (2014). Arşivlerin eğitim ve kültür hizmetleri. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/805102>

Kır, T., Kır, B. (2022). Devlet arşiv hizmetleri hakkında yönetmelik ve yükseköğretim kurumlarının arşiv mevzuatının değerlendirilmesi. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 18, 1-32. <http://doi.org/10.26650/bba.2022.18.1179469>

Kütükoğlu, M. S. (1994). *Osmanlı belgelerinin dili (diplomatik)*. İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları. <https://kubbealti.org.tr/kitap/osmanli-belgelerinin-dili-diplomatik>

Lynch, C. A. (2003). Institutional repositories: Essential infrastructure for scholarship in the digital age. *Portal Libraries and the Academy*, 3(2), 327-336. <https://www.cni.org/wp-content/uploads/2003/02/ar1-br-226-Lynch-IRs-2003.pdf>

Mater, E. C., Şahin, L. Ö. (2022). Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarında belge yönetimi politikası gerekliliği üzerine bir çalışma. *Bilgi Yönetimi*, 5(2), 224-238. <https://doi.org/10.33721/by.1092587>

Nora, P. (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire. çev. Marc Roudebush. *Representations içinde* (26, Spring, Special Issue: Memory and Counter-Memory), 7-24. <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ARCH230/PierreNora.pdf>

Ok, Ş., Göktaş, F. (2024). Kurumsal sürdürülebilirlik analizi için bütüncül bir bakış açısı: BIST Katılım sürdürülebilirlik endeksi hizmet sektörü şirketleri üzerine bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 1067-1080. <https://doi.org/10.20491/isarder.2024.1843>

Özcan, G. (2024). İşletmeler bağlamında metaverse: SWOT analizi ile durum değerlendirmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 23(4), 1587-1612. <https://doi.org/10.21547/jss.1376122>

Özçubukçu, G. (2019). Arşivlerde dijitalleştirme ve kullanıcı hizmetleri: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu örneği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Roe, K. D. (2005). *Arranging and describing archives and manuscripts*. Chicago, IL.: The Society of American Archivists. <https://mysaa.archivists.org/productdetails?id=a1B0b00000faLDWEA2>

Rukancı, F. (2018). Dijital çağda arşivcilerin değişmeyen rolü. (Ed.) H. Odabaş ve M. A. Akkaya. *Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri içinde* (ss. 131-154). İstanbul: Hiperkitap. <https://avesis.ankara.edu.tr/yayin/2488b84b-f2dc-40cb-87c5-ad90391028d5/dijital-cagda-arsivcilerin-degismeyen-rolu>

Rukancı, F. (2019). Devlet arşivlerinde tanıtım ve eğitim faaliyetleri. *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1, 2-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hed/issue/51324/667723>

Rukancı, F., Anameriç, H. (2009). Arşivcilğe kavramsal yaklaşım. (Yayına Haz.) Hülya Gürsoy ve Meral Güneş. 8. *Ulusal Büro Yönetimi ve Sekreterlik Kongresi: Sosyolojik ve Hukuki Boyutlarıyla Sekreterlik Mesleği*, 14 - 16 Ekim 2009 içinde (ss. 163-170). Ankara: Ankara Üniversitesi. <https://avesis.ankara.edu.tr/yayin/44a1fe92-8172-4363-98c0-4fc10ca7ca81/arsivcilige-kavramsal-yaklasim>

Rukancı, F. vd. (2021). *Arşiv ve Arşivcilik: Kuram, Strateji ve Uygulamalar*. İstanbul: Devlet Arşivleri Başkanlığı Yayınları. <https://www.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Yayinlar/Yayinlar.aspx>

Rukancı, F. vd. (2023). *Bellek yönetimi: Arşivsel dönüşüm ve paradigma*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı. <https://www.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/Yayinlar/Yayinlar.aspx>

Sesigür, E. (2023). *Devlet arşivlerinde araştırma hizmetlerinin yapılandırılması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Sever, H. (2021). İnsansız hava aracı sistemlerinde stratejik yönetim ve SWOT analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 1179-1207. <https://doi.org/10.15869/itobiad.869189>

Şentürk, B. (2013). Arşivlerde araştırmacı eğitimi programları: Tasarım ve uygulama süreci. *Journal of Research in Education and Teaching*, 2(1), 291-297. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/31a.burcak_senturk.pdf

Şeşen, Y. (2024). *Özel arşivlerin kamu yararı açısından düzenlenmesi: Stratejik bir model önerisi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları. <https://neupress.org/tr/online-satis/urunler/ozel-arsivlerin-kamu-yarari-acisindan-duzenlenmesi-stratejik-bir-model-onerisi/1484>

Varela, M. E. (2016). The archive as repertoire: Transience and sustainability in digital archives. *DHQ: Digital Humanities Quarterly*, 10(4), 1-9. <https://www.digitalhumanities.org/dhq/vol/10/4/000269/000269.html>

Ventresca, M. J., Mohr, J. W. (2017). *Archival research methods*. (Ed.) Joel A. C. Baum. The Blackwell Companion to Organizations.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/9781405164061.ch35>

Vural, İ. (2018). *Sümer tabletleri Tanrı Enki'nin sözleri*. <https://mustafaat.wordpress.com/2017/10/10/sumer-tabletleri-tanri-enkinin-sozleri/>

Yayla, K. (2024). ORCID profile completion and the digital identity of academics in Turkey. *Journal of Literature and Humanities*, 72, 1-10. <https://doi.org/10.55590/literatureandhumanities.1415722>

Yiğitoğlu, M. (2022). Religious virtual living and metaverse on the real world. *Afro Eurasian Studies*, 10(1), 5-14. <https://doi.org/10.33722/afes.1093513>

Yolcu, F. S., Ozan, M. S. (2024). Stratejik yönetim perspektifinden dijital hükümet: Uygulama süreçlerine ilişkin nitel bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(5), 2294-2318. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1577095>

Zorkun, M., Dilek, S. (2020). Mali okuryazarlık, girişimcilik eğilimi ve potansiyeli arası ilişkilerin analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 68-81. <https://doi.org/10.29106/fesa.673333>